משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר טהרות

מלאכת שלמה על משנה טהרות

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה טהרות

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-טהרות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 9
משנה ח 9
משנה ט 9
פרק ב 9
משנה א 9
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 12
פרק ג 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ח 15
פרק ד 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 19
משנה ז 19
משנה ח 19
משנה ט 19
משנה י 20
משנה יא 21
משנה יב 21
משנה יג 22
פרק ה 22
משנה א 22
משנה ב 23
משנה ג 23
משנה ה 23
משנה ו 24
משנה ז 24
משנה ח 24
משנה ט 25
פרק ו 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 25
משנה ד 26
משנה ה 26
משנה ו 27
משנה ז 28
משנה ח 28
משנה ט 28
משנה י 29
פרק ז 29

משנה א 29
משנה ג 29
משנה ד 30
משנה ה 30
משנה ו 30
משנה ז 31
משנה ח 31
משנה ט 32
פרק ח 32
משנה א 32
משנה ב 32
משנה ג 32
משנה ה 33
משנה ו 33
משנה ז 33
משנה ח 34
משנה ט 34
פרק ט 35
משנה א 35
משנה ב 36
משנה ג 36
משנה ד 36
משנה ה 37
משנה ו 37
משנה ז 37
משנה ח 37
משנה ט 38
פרק י 38
משנה א 38
משנה ב 38
משנה ג 39
משנה ד 39
משנה ה 39
משנה ו 40
משנה ז 40
משנה ח 40

פרק א

משנה א

בעה"י יודע כל נסתרות נתחיל מסכת טהרות:

שלשה עשר דבר נאמרו בנבלת העוף הטהור וכו'. ואיתא בפ"ק דבכורות דף י' ופי' שם הרגמ"ה ז"ל בכתיבת יד האי דנקט בנבלת עוף טהור דצריך מחשבה כ"ש נבלת עוף טמא אבל האי דנקט עוף טהור רבותא קמ"ל דאע"ג דעוף טהור דראוי הוא לאכילה בין לישראל בין לעכו"ם אפ"ה לא מטמא טומאת אוכלין אלא במחשבה ע"כ. ואיתא ג"כ בנדה פרק בא סימן (נדה דף נ') ודף נ"א ואמר רבא התם דמדקתני צריכה מחשבה אלמא מחשבת חיים לא שמה מחשבה דהא מחיים סתמה לאכילה ואפ"ה לא מהניא ההיא מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראויה לקבל טומאה ומחיים לאו בר קבולי טומאה ודחי ר' זירא דהכא איכא למימר דבעוף הבר שהיה פורח באויר ונפל מן הרום עסקינן דלא הוה קמן מחיים דליחשוב עליה. ופי' שם רש"י ז"ל ואינה צריכה הכשר לא הכשר מים ולא הכשר נגיעת שרץ אלא מאליה מטמאה בלא שום נגיעה ע"כ:

ואינה צריכה הכשר דהכשר בזרעים הוא דכתיב ודרשי' מה זרעים שאין סופם לטמא טומאה חמורה פי' דאינם נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות הטומאות אינם נעשים אב לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ואההוא טמא קאי והנפש הנוגעת יצאו אוכלין ומשקים וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה. רש"י ז"ל בפ' העור והרוטב (חולין דף קכ"א:)

ומטמאה טומאת אוכלין בכביצה כך צ"ל:

וכזית בבית הבליעה כתיב בספר לקח טוב בפרשת אחרי מות דף פ"ד וז"ל וכל נפש אשר תאכל הוציאו הכתוב בלשון נפש ולא אמר כל איש למדו ז"ל מכאן דאבית נפש דהיינו בית הבליעה כשהנבלה שם מטמאה בגדים ולא כשהיא בתוך בית המעים ולא בתוך הפה ובנבלת עוף הטהור מדבר הכתוב כדלקמן וכן למדו ז"ל שאינה מטמאה בגדים אלא בבית הבליעה מדכתיב בסיפיה דקרא וטמא עד הערב וטהר מי לא עסיקי' שאכל סמוך לשקיעת החמה שעדיין היא קיימת בתוך המעים ואמר רחמנא וטהר עכ"ל ז"ל:

בפי' רעז"ל בשלהי גיד הנשה אמר המלקט בברייתא:

דברי ר"מ ספ"ז דזבחים פליגי בה נמי ושמא אתא תנא לאשמועי' דאפילו בשאר עופות שאין קריבין לגבי מזבח כגון אווזין ותרנגולין מטהר ר"מ וכדאמר התם ר' אלעזר בגמ' וכך נראה שכתבו ג"כ תוס' ז"ל בסוף הפרק וקשה לי דמסוף פ' טבול יום משמע דלא גרסינן במתני' דברי ר"מ אח"כ מצאתי ג"כ שכתב הרא"ש ז"ל ונראה דל"ג במתני' דברי ר"מ מדדייק התם בזבחים והא מדקתני סיפא שחיטתה ומליקתה מטהרות את טרפתה ש"מ ר"מ היא דמאן שמעת ליה האי סברא ר"מ כלומר כדתנן התם בפ' חטאת העוף ומה לו לדקדק מכח זה בהדיא קתני מתני' דברי ר"מ אלא ודאי דל"ג לה ומשום דר"מ שנוי בפ' חטאת העוף אצל ר' יהודה ור' יוסי הגיהו התלמידים כאן בספרים אלא סתם מתני' היא כאן ע"כ וכן דקדקו ג"כ תוס' דפ' גיד הנשה (חולין דף ק"ב) גם הר"ש ז"ל. ועיין בתוס' דפ' מרובה (בבא קמא דף ע"ז) שהקשו שם לר"מ דמתני' כותיה מ"מ נבלת העוף לדידיה צריכה מחשבה מדקאמר בברייתא דשעיר המשתלח מטמא אוכלין ומשקים מחיים ואח"כ חילק ר"י דשעיר המשתלח אם היה נשחט הוה חזי לאכילה בלא מחשבה מה שא"כ בנבלת עוף טהור ובאבר מן החי דבגמ' פ' העור והרוטב דאין סופם ליעשות אוכל הלכך בהו מודה ר"מ דבעינן מחשבה ע"כ:

ר' יהודה אומר אינם מטהרות התם בפ' חטאת העוף יליף לה מקרא דכתיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה טרפה למה נאמרה איצטריך לטהר חלב טרפה שמתה ולעולם טרפה חיה ודקאמרת אי טרפה חיה הרי נבלה אמורה בפסוק זה וכיון שמתה נתנבלה במיתתה איצטריך סד"א הואיל וטמאה אסורה מחיים וטרפ' אסורה מחיים מה טמאה חלבה טמא אף טרפה חלבה טמא קמ"ל. ומשמע מכללא שהיא עצמה מטמאה. וילפותא זו הביאוה תוס' ז"ל בפ' אלו טרפות (חולין דף נ"ו) אע"פ שבפירוש רש"י ז"ל כתיבת יד הגרסא דילפי' מקרא דכתיב והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה:

משנה ב

הכנפים וכו'. ופי' הרא"ש ז"ל הכנפים נוצה גדולה הנוצה היא הדקה ע"כ וכתב הרמב"ם ז"ל רצה באומרו פה הכנפים וכו'. והרמב"ן ז"ל בפי' התורה פרשת ויקרא בפסוק ושסע אותו בכנפיו הביא ראיה מכאן דכנפים אינו נוצה ממש כמו שפי' שם רש"י ז"ל:

מיטמאות ומטמאות כך צ"ל:

ר' ישמעאל אומר וכו' חולין פ' אלו טרפות (חולין דף נ"ח) אלא שיש ספרים שכתוב שם בגמ' ר"ש. ועיין במה שכתבתי שם סוף סימן ד':

החרטום והצפרנים מיטמאין ומטמאין כך צ"ל. ומייתי לה בחולין פ' העור והרוטב (חולין דף קכ"א) ופי' שם רש"י ז"ל החרטום וכו' מיטמאין אם קבל העוף טומאה מן

השרץ אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאה עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אא"כ קבלה מאחרים שהרי אין לך אלא האמור בה טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה ע"כ. והתם בגמ' פריך חרטום עץ בעלמא הוא ומוקי לה בחרטום תחתון של עליון פי' רש"י ז"ל קליפה רצועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום עליון לארכו וצפרנים מוקי לה במקום שמובלעים בבשר ע"כ. וכן הוא בפירוש הרמב"ם ז"ל. וביד ובפ"ד דהלכות טומאת אוכלין סי' ד' נראה דגריס הכנפים והנוצה מיתטמאות ומטמאות ומצטרפות ע"כ: [הגה"ה וכן כתוב בכ"י אכן עיין בסמוך סי' ג' בתוס' י"ט דבור המתחיל הכנפים שחולק על זה]. ולפי זה ה"ק ר' ישמעאל הנוצה מצטרפת כלומר דוקא הנוצה מצטרפת ולא הכנפים ומשמע מדבריו ז"ל משם פ"ג דהלכות שאר אבות הטומאות דלת"ק דר' יוסי אפילו ראשי אגפים וראש הזנב הרכות אין מצטרפים ולר' יוסי משמע דאפילו הקשות מצטרפות או שמא כדי שלא לאפושי במחלוקת דוקא רכות ס"ל דמצטרפות:

שכן מניחין בפטומות נראה דגרסי' מלת בפטומות הפא בשבא והטית בשורק והמם בחולם. וכתב החכם הר"ס ז"ל וז"ל הכנפים והנוצה מיטמאות פי' אם נגע בהם שרץ אע"ג דנבלת העוף הטהור אינה צריכה הכשר לא הכשר מים ולא הכשר שרץ לפי שסופה לטמא טומאה חמורה דהיינו כזית בבית הבליעה הכא לא איצטריך אלא לכנפים ונוצה של עוף טהור שאינו נבלה שיש לו תורת אוכלין וצריך הכשר שרץ והתנא כלל כל דיני הכנפים לענין מיטמאות ומטמאות ולענין צרוף כל אחד היכא דשייך ועיין בחבור הרמב"ם ז"ל בהלכות טומאת אוכלין ושם הביא משנה זו ולא הביאה בענין טומאות נבלות עכ"ל ז"ל:

משנה ג

ואין חייבין עליה על ביאת המקדש דטומאה דרבנן היא:

והאוכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את המ' וכו' פ' גיד הנשה (חולין דף ק"ב) ופי' שם רש"י ז"ל הא דקתני לשון נקבה ואין שחיטתה מטהרתה משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה דקתני נבילת עוף טמא צריכה מחשבה וכו'. ע"כ והתם רמי רישא אסיפא דרישא קתני אינו סופג את המ' אלמא אין אבר מן החי נוהג בטמאים והדר תני ואין שחיטתה מטהרתה וליכא לאוקמה אלא באבר מן החי אלמא נוהג בטמאים דהא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבלות. דעוף טמא אין לו שום טומאה אפילו בבית הבליעה ועל כרחך אין מתירתו באכילה קאמר ומשני רישא בישראל קאמר וסיפא בבן נח ורבנן היא דס"ל התם בברייתא דאין אבר מן החי נוהג אלא בבהמה חיה ועוף הטהורין דדוקא לישראל קאמרי דאין נוהג איסור אבר מן החי בטמאים משום דכתיב לא תאכל הנפש עם

הבשר ודרשי' ליה הכי לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בבשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו אבל בבן נח מודו דאיסורו נוהג אפילו בטמאין ואין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא מפרכס דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא אלא במיתה תליא מילתא כדאיתא בפ' השוחט אחד בעוף דף ל"ג וגבי טהורה היא דאמרי' שחיטה מכשרא ליה לבני נח מגו דמכשרא ליה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור אבל בטמאה לא ומתני' דלא כר"מ דאמר התם דאינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד ולא בחיה ועוף אפילו טהורים וגם דלא כר' יהודה ור' אלעזר דס"ל התם דנוהג איסורו בישראל בכל בהמה חיה ועוף בין טמאים בין טהורים וטעמיה דר' יהודה כתבתיו בס"פ גיד הנשה וטעמא דר' אלעזר מפורש התם בגמ' מקרא:
מטהרתה כצ"ל וכדכתבינן:

משנה ד

ממה שריבה לטמא כך צריך להיות. וכבר הארכתי בביאור מתני' בר"פ העור והרוטב:

משנה ה

האוכל שנטמא וכו' זבחים דף ל"א ס"פ קבלה וכתב שם רש"י ז"ל אוכל חצי ביצה שנטמא באב הטומאה וחצי ביצה אחרת נגע בולד הטומאה מצטרפים זה עם זה לטמא בקל שבשניהם וא"ת אי בדלא הוה ביה שיעורא מעיקרא היאך קבל טומאה מאב הטומאה מתחלתו. תשובה לדבריך שהאוכל מקבל טומאה בכל שהוא אבל לטמא אחרים צריך לכביצה ובריית' שלימה היא בתורת כהנים כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל מלמד שמיטמא בכל שהוא יכול יטמא אחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל דהיינו כביצה כדילפי' בפ' בתרא דיומא אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת עכ"ל ז"ל ותוס' ז"ל כתבו ולפי' ר"ת שפירשתי [הגה"ה פי' גבי תירוצא דאיכא התם בגמ' דהכא איכא שיעורא וכו' עיין שם]. למה שפירש בקונטרס דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא והארכתי בפ' המצניע עכ"ל ז"ל. ואיתא למילתייהו ר"פ המצניע ושם כתבו שרש"י ז"ל חזר בו בכריתות גבי פרה מטמאה טומאת אוכלין. ומ"מ כיצד חצי ביצה אוכל ראשון וכחצי ביצה אוכל שני שבללן זה וזה שני. כחצי ביצה אוכל שני וכחצי ביצה אוכל שלישי שבללן זה וזה שלישי:
כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן. זה וזה ראשון חלקן וכו'.
כחצי ביצה אוכל שני כחצי ביצה אוכל שלישי האי דנקט תרי בבי לאשמועי' דאפילו בתרומה דשייך בה שלישי הולכין אחר הקל:

נפל זה לעצמו וזה לעצמו על ככר וכו' פי' שסילק הראשון קודם שנפל השני:
נפלו שניהם כאחת וה"נ בזה אחר זה אם נפל השני בעוד הראשון עליה שניהם כאחד קרי ליה דהדרי ומצטרפי ראשון שבזה ושבזה:

משנה ו

על ככר כך צריך להיות:
לשלשה או לארבעה אז לא נשאר כביצה ראשון במקום אחד. וגם פה מ"מ כביצה אוכל שני וכביצה אוכלה שלישי שבללן. זה וזה שני. חלקן וכו':
כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שלישי שבללן זה וזה ראשון :
חלקן וכו': כשני ביצים אוכל ראשון כשני ביצים אוכל שני שבללן זה וזה ראשון:
חלקן וכו': כשני ביצים אוכל שני וכשני ביצים אוכל שלישי שבללן. זה וזה שני. חלקן וכו':

משנה ז

מקרצות נושכות זו בזו כו'. וי"ס דגרסי נושכות זו את זו.
פירשו כולן שלישיות מפני שהיו גוף אחד בשעת טומאתם מה שאין כן בסיפא:

משנה ח

מקרצת שהיתה תחלה וכו' של תרומה וכן נמי מקרצות דרישא של תרומה הן:

משנה ט

בפי' רעז"ל קודם דבור המתחיל ככרות הקדש צריך לכתוב סימן הטית:
גומותיהם לפי' הרמב"ם ז"ל הן גומות הנעשות באחורי הככרות בעת אפייתם. ובספר אגודה פי' גומות יש בטבלא שמוכרין בו ככרות ע"כ:
נטמאת אחת מהם בשרץ כך צ"ל:
בפי' רעז"ל פי' אחר וכו' אמר המלקט הוא פי' הר"ש ז"ל ועיין במ"ש בשמו ובשם הרא"ש ז"ל לקמן בפ"ח סי' ח'. ופי' ראשון הוא להרמב"ם ז"ל וכדכתבינן. עוד בפירושו ז"ל גרסי' וכן המים המקודשים אמר המלקט והן מי חטאת:

פרק ב

משנה א

האשה שהיתה כובשת. בברכות פרק מי שמתו (ברכות דף כ"א) ובתעניות פ"ג דף כ"ד ובפ' חלק (סנהדרין דף ק"ו) אמר רבא דרב יהודה כי הוה מטי לאשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה לפרק זיתים שכבשן בטרפיהן דבעוקצין אמר הויות דרב ושמואל

קחזינא הכא. ועיין במ"ש שם ר"פ שני דעוקצין. ומה שפי' רעז"ל באשה טהורה מיירי הוא פי' הר"ש והרא"ש ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פירש דבאשה נדה מיירי וירק של חולין ע"ש:

בפי' רעז"ל ואותו ירק לא הוכשר. כתב החכם הר"ם ז"ל שאם הוכשר בשעה שנתנתו בקדרה טמאתו ע"כ. או במקום הנגוב צריך למחוק מלת או:

אם יש בו כביצה הכל טמא אין בו כביצה הוא טמא והכל טהור כצ"ל:

בפי' רעז"ל וכדאיתא בפ"ק דשבת. אמר המלקט כדתנן בסוף זבים וכדאיתא וכו':

נגעה במקום המשקה. והוא חוץ לקדרה וכדקתני רישא וכן מוכח נמי מסיפא דקתני חזר לקדרה הכל טמא:

משנה ב

שלישי שני לקודש ולא שני לתרומה. אית דל"ג מלת שני גבי לתרומה:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כצ"ל. ואיתא שם פ' השוחט (חולין דף ל"ד) ומוכח התם דהאי דקתני בחולין שנעשו על טהרת תרומה לאו סתמא הוא אלא דברי ר' יהושע לבד הן ועיין יפה במה שכתבתי בפרק שני דחולין סי' ה'. ולעולא דאמר התם דר' יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי סבר דהא דקתני במילתיה דר' יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה טעמא הוא דיהיב לסיפא דמילתיה דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרינן האוכל שלישי נעשה גופו שני לקדש משום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לא בחולין דטהרת הקדש שאותם האוכל שלישי שלהם אין גופו נעשית שני לקדש אלא רביעי א"נ ס"ל לעולא דלר' יהושע בין חולין הנעשין על טהרת התרומה בין הנעשין על טהרת הקדש האוכל שלישי שלהם נעשה גופו שני לקדש וטעמא משום דטהרת שניהם טומאה היא אצל הקדש עצמו:

ואין שני לתרומה. הא שלישי הוי דכי אמר שאין נעשה אוכל כמאכל לנגיעה הוא דקאמר כגון האוכל אוכל ראשון דאי הוית משוית לי' ראשון הוי מגעו שני אבל האוכל שלישי דכי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה לענין אכילה מודה דאסור. ופי' הר"ש ז"ל ובפ' שני דחולין אמרינן מצינו שהאוכל חמור מן האוכל דאילו אוכל בכביצה ואילו אוכל עד דאכיל חצי פרס. ומיהו בפ"ק דשבת מפ' האוכל אוכל ראשון ואוכל שני מ"ט גזרו בהו רבנן טומאה דזימנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקים דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו. ולפום האי טעמא מכי אכיל כביצה איטמי ליה ושמא אין רגילות שיהא אדם צמא לשתות עד דאכיל ליה כחצי פרס ומש"ה לא גזרו בפחות. ועוד נראה לפרש דשני גזירות הוו דמתחלה גזרו באוכל אוכלין טמאים שיהא נפסל גופו מלאכול בתרומה

גזרה שמא יאמרו הא קא נגעי בהדי הדדי אוכלין טמאים ותרומה בתוך מעיו ומבחוץ נמי אין לחוש אם יגעו זה בזה ולא מסקי אדעתייהו דבתוך מעיו כבר איעכל לי' ואותה גזירה אין ראוי לגוזרה בכביצה דאיכא למימר אשתייר ליה בין החניכיים והשנים מיניה וליכא כביצה בתוך מעיו וכיון דעקרוה מכביצה אוקמוה אשתי ביצים דהיינו חצי פרס ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר בפ' כיצד משתתפים דפסול גויה הוי בכביצה ומחצה איכא למימר דאוקמוה מחצי סעודה וביו"ח דבר אתי וגזור אפילו בכביצה ואפילו בנגיעה דטמא מטעמא דמפרש בפ"ק דשבת ובפ' שני דחולין מייתי ר' יהושע ראיה לדבריו מן הגזרה קדמונית וכן משמע דהוה בעי למימר בפ' בתרא דיומא דטומאת גויה מן התורה ואי בי"ח דבר גזור הא פשטו להו בכל ישראל ולא הוה טעי בה דא"כ חסרו להו עכ"ל ז"ל. וכן הוא דעת ר"ת ז"ל דפסול גויה גזרה קדמונית בכמה מקומות בתוספות הובאו דבריו ז"ל:

משנה ג

השני פוסל ולא מטמא גרסינן הכא. וכתוב שם בסוף הלכות טומאת אוכלין דזה שנאמר הראשון שבחולין טמא ומטמא והשני פסול לא שיהיה אסור באכילה דמדכתיב גבי קדשים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מכלל שהחולין מותרין אלא למנות ממנו לתרומה ולקודש ע"כ בשנוי לשון קצת כדי לקצר. והאי דראשון עושה שני בחולין ותו לא ושני שלישי בתרומה ושלישי רביעי בקודש כולהו מדאורייתא ילפינן להו בספ"ק דפסחים ונלע"ד דלפי זה כיון דקיימא לן דאין אוכל מטמא אוכל מן התורה לא משכחת ראשון ושני ושלישי ורביעי דקתני במתני' אלא ע"י איכל למשקה או משקה לאוכל שהן מטמאין זה את זה מה"ת כדיליף התם בפ"ק דפסחים. ועיין במה שאכתוב בסמוך בשם הר"ש ז"ל:

משנה ד

הראשון והשני שבתרומה. ופי' הר"ש ז"ל טמא ומטמא דקתני בבא דהראשון שבחולין דפרישנא ומטמאת תרומה אל תתמה כיון דמיירי בחולין תרומה מאן דכר שמה דכיון דקתני טמא ומטמא לא מיתוקם מטמא אלא בתרומה דאי בחולין טמא ופוסל מיבעי ליה והאי טעמא נמי צריך לפ' בהני שתי בבות דסיפא בבא דהראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאים ר"ל קדש וגם בבא דהראשון והשני והשלישי שבקדש טמאים ומטמאים ר"ל חטאת ע"כ. ועוד פירש פי' אחר ודחפו ובסוף דבריו כתב לכך צריך לפרש דאיירי בסתם חולין בסתם תרומה בסתם קדש וטמא ומטמא דקתני בכולהו היינו טמא יפוסל ומטמא לאו דוקא נקט וכן נמי הא דקתני בכולהו פסול ולא מטמא היינו פסול

ולא פוסל דסתם חולין השני פסול והשלישי דקתני ה"ק ואם יש בהנך חולין השלישי כגון שנעשו על טהרת תרומה נאכל אותו שלישי בנזיד הדמע וכה"ג נמי יתפרשו התרי בבי אחריני ע"כ:

משנה ו

השני שבחולין פ' השוחט (חולין דף ל"ה) ואפשר ששם היא ברייתא שהלשון שם הוא כך השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש:

שנעשו על טהרת הקדש אבל אם נעשו על טהרת תרומה וכו' כצ"ל. ומה שפי' ר"ע ז"ל הוא פי' הר"ש והרא"ש ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פי' ע"פ הגמרא שהוא כמו אילו שנה התנא וחולין שנעשו על טהרת הקדש והביאור כן השלישי שבתרומה מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש ושל חולין שנעשו על טהרת הקדש בד"א בתרומה עצמה אבל חולין שנעשו על טהרת תרומה שנים טמאים והשלישי פסול ואפילו היה השני והשלישי קדש אינו עושה רביעי בקדש הואיל והראשון של חולין נעשו על טהרת תרומה. ובכולה מתני' יש לו דרך אחרת ע"ש:

משנה ז

ר' אלעזר. גרסינן בלתי יו"ד ולפי דברי הר"ש ז"ל בסוף פירקי' גם בפ' שני דחולין מייתי לה בקוצר. וס"ל לר' אלעזר דאפילו שני שבחולין אינו מטמא כי אם אחד בקדש ועיין במ"ש בס"פ שני דחלה:

משנה ח

לא יעשה בבית הבד גרסינן וי"ס דגרסי יעשם במ"ם. ופשוט הוא דר' אלעזר ב"ר צדוק צ"ל בלתי יו"ד בכל מקום שהוא מוזכר. וכתב הרמב"ם ז"ל ושלש מחלוקות בדבר איכא מ"ד שהן כחולין ואיכא מ"ד שהן כתרומה ואיכא מ"ד שהן כקדש ופסק ההלכה חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמי ושהראשון טמא והשני פסול לבד ע"כ:

בפי' רעז"ל שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קדש מקודש בלבד. אמר המלקט פי' מקודש בכלי שרת. ובשר קרבן שהן קדושת הגוף ולא קדושת פה וכדתניא השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר בלא נשחט עליהן הזבח ומנחות שקדשו בכלי שרת אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינם לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד. ופליגי הני תנאי דמתני' דהכא

נמי אברייתא שכתבתי לעיל בסי' ו' ורב יצחק דס"ל התם בפרק שני דחולין תנא דחולין שנעשו עט"ה הרי הן כתרומה משמע התם דתרומה טהורה נמי מטמאה קדש:

פרק ג

משנה א

הרוטב והגריסין והחלב והשמן. כך מצאתי מוגה:

יותר מכביצה טמא וכולי' לשון הרמב"ם ז"ל שם ביד היו יותר מכביצה המשקים טמאים שכשנימוחה טפה ראשונה נטמאת בכביצה אוכל טמא שנימוחה ממנו כי אותה טפה תטמא כל המשקים שנימוחו אחריה ע"כ. הא למדת שמה שכתוב בפי' רעז"ל חזרה הטפה וטמאה את הכלי צריך להיות וטמאה את הכל וכן הוא בפי' הר"ש ז"ל אבל דין טומאת הכלי תנינן לה בסמוך וגם בפ' בתרא סימן ה'. והקשה הר"ש ז"ל ויש לתמוה כביצה מכוון אמאי טהור נימא טומאה שבהן להיכן הלכה דכה"ג מקשינן בפרק כל שעה דא"ר יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה ויינו כשר לנסכים ופריך עלה וכי טומאה שבהן להיכן הלכה ומשני משקים מיפקד פקידי וכו' ואפילו מ"ד מיבלע בליעי וכו' וא"כ הכא גבי רוטב וגריסין וחלב דלא שייך מיפקד פקידי אמאי טהור וי"ל דטהור לאו לגמרי קאמר אלא כלומר טהור מדין משקה דלא הוי ראשון אלא שני בעלמא כדין אוכל עכ"ל ז"ל:

שכיון שיצאת טפה הראשונה נטמאת מכביצה. כך מ"מ וכן ג"כ בסימן ב' ובסימן ג':

משנה ב

ר"מ אומר השמן תחלה לעולם. דמנחות פ' הקומץ רבה (מנחות דף ל"א) וכתבו שם תוס' ז"ל די"ס שכתוב בהן השמן והחלב של גריסין בזמן שהן לחים הרי הם ראשונים ר"מ אומר וכו' ע"כ ושמא היינו מתני' דלעיל:

בפי' רעז"ל צריך לכתוב סימן הבית קודם דבור המתחיל השמן תחלה:

ר"ש שזורי אומר אף היין. שם בהקומץ רבה פריך מכלל דת"ק סבר יין לא בתמיה אלא אימא ר"ש שזורי אומר יין כלומר דיין דוקא הוי תחלה אפילו קרש ולא שמן ודבש והתם פסקינן הלכתא כר"ש שזורי. וכ' הר"ש ז"ל דצריך לומר דבקרש השמן וחזר ונמחה מיירי דבתוספתא משמע דכל זמן שהוא קרוש אינו לא אוכל ולא משקה ולעולם דקתני משום דחלקנו ברוטב וחלב וגריסין בין כביצה מכוון ליותר מכביצה וכאן אפילו פחות מכביצה כדקתני בתוספתא ולא נשתייר הימנו אלא כפול ומשום דחוזר לטומאתו ישנה דעל כרחין מגופיה לא אתיא ליה טומאה כיון דאינו לא אוכל ולא משקה וכך שוה לענין

טומאה ישנה כפול כמו יתר מכביצה וה"נ תניא בתוספתא גבי מים שהגלידו טהורין חזרו ונימוחו חזרו לטומאתם ישנה עכ"ל ז"ל וכ"כ ג"כ תוס' ז"ל שם בפסחים:
וגוש של זיתים וכו'. כתב הר"ש ז"ל ומיירי בגוש שהוא שני דאי ראשון כגון שנגע בשרץ ג"כ גם המשקה היוצא ממנו ראשון למ"ד בפרק כל שעה משקים מיבלע בליעי ואפילו פחות מכביצה אבל בגוש שני ניחא דאין משקים שניים מטמאים כלי. עכ"ל ז"ל:
אפילו הן מאה טהור גרסינן ומאן דגריס סאה פירושו אפילו הן מרובין כמו סאה בתנור התנור טהור שאין מצטרפים:

משנה ג

טמא מת וכו'. ובגמרא ופסחים פ' כל שעה (פסחים דף ל"ג) מדקדק מכאן דמשקים מיפקד פקידי דאי מיבלע בליעי אמאי טהורים ומשני הכא בענבים שלא הוכשרו עסקינן לאימת מתכשרי לכי סחיט להו. לכי סחיט להו בציר ליה שיעוריה:
אם היה זב או זבה אפילו גרגר יחידי. שלא הוכשר ולא נגע במשקה המשקה טמא שכיון שיצאת טפה הראשונה נטמאת במשא הזב שהזב שנשא אוכלין ומשקין טמאן:

משנה ד

בפי' רעז"ל צריך לכתוב סימן הדל"ת קודם ד"ה הרי אלו טהורים:
כביצה אוכלים כו'. ונ"ל שצריך להגיה במתני' ברישא ובסיפא במקום נותר וטמא נותר וחלב וכן מצאתיו ג"כ בשני ספרי ירושלמי כתיבת יד יכן הוא ג"כ בפי' רש"י ז"ל שם פרק כל שעה (פסחים דף ל"ג) וכן הוא ג"כ שם פ' כל המנחות מוגה חלב במקום טמא בתלמודו של הרב בצלאל אשכנזי ז"ל ברישא גבי ואין חייבין עליהם משום פגול נותר וחלב כמו שהגהתי בספר בנין שלמה לחכמת בצלאל דאילו בסיפא גבי הניחן בגשמים וכו' גם בדפוס כתוב שם חלב ובקצת דפוסים גם ברישא כתוב חלב. וביד פי"ד דהלכות מאכלות אסורות סי' ד' ובפ"ד דהלכות שאר אבות הטומאות סי' י"ג ובפ"ד דהלכות טומאת אוכלין סי' ה' ו' תמצא כתוב חלב במקום טמא:
בפי' רעז"ל ומהכא קיימא לן דאין דיחוי אצל איסורין. אמר המלקט פי' דקתני חזרו ותפחו טמאים וחייבים כו':

משנה ה

בפי' רעז"ל כי הא דתנן לקמן וכו'. אמר המלקט וכן נמי כי הא דתנן לקמן ספ"ט נמצא שרוף על הזיתים וכן מטלית מהוהא טהורה שכל הטומאות כשעת מציאתם:
מחט שנמצאת וכו'. פ"ק דנדה דף ד' ופי' שם רש"י ז"ל או שבורה ע"ג טהרות ומכיר בה שהיא טמאה:

טהורה. מלטמא טהרות שנמצאת עליהם ולא אמרינן שלמה נפלה עליהן וטמאתן ואח"כ נשברה אלא אמרינן שבורה או חלודה כאשר היא עתה נפלה עליהם. ע"כ:

משנה ו

וכל שאין בו וכו'. ופי' הרא"ש ז'יל וכל כמו שכל שאין וכו'. ופי' רש"י ז"ל בפ"ק דפסחים דף כ' שיש בו דעת להשאל לב"ד מה תהא עליו ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל שם פ"ק דפסחים דף י"ט בטומאה לא בעינן שיהא בו דעת להשאל אלא המטמא לחודיה דאל"כ כל טומאת מת ושרץ אפילו ברה"י יהא טהור ע"כ. וכן נראה שכוון רש"י ז"ל שם ג"כ בפירושו ובגירסתו אשר שם:

משנה ז

תינוק שנמצא בבית הקברות וכו'. תוס' חולין פ' כסוי הדם (חולין דף פ"ו) כתבו דטהור מטומאת מת קאמר אבל לעולם טמא משום מגע נדה שמגפפות ומנשקות אותו ג"כ מיירי בתינוק שהוא טהור בוודאי שהניחתו אמו מלוכלך דאין שום אשה מנשקתו ולא מגפפתו:

ואין השושנים אלא ממקום הטומאה: **וכן חמור בבית הקברות** עומד במקום טהרה ולא חיישינן שמא הלך למקום טומאה או עומד במקום טומאה לא חיישינן שמא השכיב עצמו. הרא"ש ז"ל:

משנה ח

תינוק שנמצא בצד העיסה וכו'. ורש"י ז"ל מפרש שדרכו של תינוק לטפח ידיו באשפות ושרצים מצויים שם וטימא את העיסה שאנו רואין שנגע בה. ע"כ. ור"ת ז"ל מפרש דרוב תינוקות מטפחים בעיסה דטפוח שייך באוכלין ומשקין כדתנן בע"ג או שהיה מטפח על פי חבית מרותחת אבל תינוק ודאי טמא דסתם תינוקות ודאי טמאים מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותם כדאיתא בתוספתא ור"מ דמטהר משום דאית לן למתלי באדם טהור שבא לשם ונטל מן העיסה וכדתלינן במתני' דלעיל דדומיא דקמייתא בבא דשושנים קתני סיפא וכן פי' הר"ש ז"ל ג"כ וכתב עוד ובהדיא מוכח כן בתוספתא דתני עלה אע"פ שבצק בידו טהור שאני אומר אחר נטלו ונתנו לו ואם אמר ברי לי שלא בא אדם לכאן טמא ע"כ. גם איתא בירושלמי פ"י יוחסין והתם קתני בהדיא מפני שדרך תינוק לטפח בעיסה. ועיין בירושלמי דדמאי פרק ששי דף כ"ה ע"ב:

בפי' רעז"ל והוי פלגא ופלגא וטהור לענין טומאת תינוק וכו' כצ"ל:

עוד בפירושו ז"ל ורוב תינוקות מטפחים. אמר המלקט ובפרק כל היד קאמר בגמרא ר' יוחנן דאין שורפין עליו את התרומה דלא הוי רוב גמור. וכן ג"כ שם בפ"י יוחסין וחכמים

מטמאים לתלות דלא אוכלין ולא שורפין וכתבו תוס' ז"ל שם בפ' כסוי הדם והבצק בידו ואע"פ שלא נמצא הבצק בידו מטמאים חכמים דתניא בתוספתא תינוק שנמצא עומד בצד קופה של בצק או בצד חבית של משקים ר"מ מטהר וחכמים מטמאים שדרך התינוק לטפח א"ר יוסי אם יכול לפשוט את ידו וליקח טמא ואם לאו טהור ולא נקט הכא בצק בידו אלא לרבותא דר"מ דאפ"ה תולין באדם טהור ע"כ. תניא בתוספתא תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמות שהוא טהור א"ר יהודה בד"א בזמן שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים משחקות ומגפפות אותו א"ל לדבריך אפילו הניחתו מלוכלך טמא מפני שמעבירין אותו מפני רגלי אדם ומפני רגלי בהמה. ע"כ:

ושאר כל הבהמה כדי שתנגב. כך מ"מ:

ולילך לו למים. אלא אוכל כל שבעו קודם שישתה ואינו חוזר לאכול אחר ששתה. הרא"ש ז"ל:

פרק ד

משנה א

הזורק טומאה וכו'. וזהו ספק דתנן לקמן ספק שרצים כשעת מציאתם פי' שאין אומרים שמא נגע בו ואח"כ ?נפל בצדו אלא הן כשעת מציאתן שאנו רואין אותו כעת שאינו נוגע:

משנה ב

השרץ שנמצא וכו'. ואית דלא גרסי מלת שנמצא וכדתנינן לה פרק שני דעדיות סימן ז'. וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה:

בפי' רעז"ל ואפילו אוחז בטומאה משמע שר"ל בחולדה או בכלב שבפיהן הטומאה ונלע"ד שצ"ל ואפילו אוחז בככר וכדלקמן בפי' רעז"ל סימן ט'. ולפי זה גם בפי' הר"ש ז"ל כך צ"ל:

משנה ג

או שעברו טהורים ביניהם ספיקן טהור. מתני' דלא כר' יהושע דמטמא לקמן בפ' ו' סי' ב':

שאין לטומאה מקום. כל זמן שהשרץ בפי החולדה והנבלה בפי הכלב לא חשיב לטומאה מקום אא"כ מונחת בארץ ומטהרין אפי' ברה"י ואפילו בדבר שיש בו דעת לישאל אבל מונחת בארץ אע"פ שמנקרין בה לא בטל המקום ובשלהי נזיר ילפינן לה מקראי גבי טומאה צפה דכתיב כל השרץ השורץ כל מקום שהוא שורץ וכתיב על הארץ הא כיצד ודאי נגע טמא ספק נגע טהור וכולהו נזרקין וצפה חד טעמא מדמייתי התם

ברייתא דנזרקין לעולם טהור ומתני' דקתני מפני שאין לטומאה מקום משום דכל היכא דיש לטומאה מקום קרינן ביה על הארץ. הר"ש ז"ל:
הלכתי למקום הלז ואיני יודע אם נגעתי וכו'. כצ"ל:

משנה ד

הממלא בעשרה דליים וכו'. בפ"ק דנדה דף ג' קתני התם בברייתא בעשרה דליים זה אחר זה וז"ל רש"י ז"ל עשרה דלאים עשרה פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול:
וכולן טהורין. דאמרינן השתא הוא דנפל דהואיל ומצא קודם שיערה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי טהורים. ובשאין לו אוגנים לדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימני קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים. ע"כ:
בפי' רעז"ל צריך להיות דשמא השרץ היה בדלי הראשון והאי וכו' כיון דנקט בתחלת לשונו לשון רבים במה שכתב וה"מ כשאין לדליים אוגנים אבל יש להם אוגנים וכו' דוק. וז"ל הר"ש ז"ל והממלא בעשרה דליים בפ"ק דנדה מייתי ברייתא כה"ג וקתני בה הממלא עשרה דליים זה אחר זה ואמרינן עלה אמר ריש לקיש משום ר' ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים אבל יש לה אוגנים כולם טמאים דשמא השרץ היה מדלי הראשון ומה שלא יצא עם המים לפי שהאוגנים עכבוהו והא דשביק התם מתני' דהכא ומייתי ברייתא משום דהכא לא קתני בזה אחר זה ומיירי בממלא בעשרה דליים בבת אחת והא קמ"ל דלא חיישינן שמא נגעו הדליים בשרץ ונטמאו משום דהוי ספק טומאה צפה על פני המים דאפילו ברה"י ספקו טהור כדתנן בפרקין וכדאיתא בשלהי נזיר א"נ מתני' מיירי בממלא עשרה דליים זה אחר זה מבור של יין או של שמן דלא קתני מים ולא חיישינן שמא היה שם שרץ מדלי ראשון וכיון דאיירי בעשרה דליים לא שייך כאן מילתיה דר' ינאי, עכ"ל ז"ל. וביד רפי"ז דהלכות שאר אבות הטומאות וז"ל שם וכן הממלא בעשרה דליים ונתן בעשרה כלים מדלי אחד לכלי אחד ואין ידוע הראשון מן האחרון ונמצא השרץ בכלי אחד מהן הרי התשעה כלים עם עשרה הדליים טהורים שאני אומר שמא בכלי זה היה השרץ מתחלתו ואם יש לדליים אזנים הרי כל הדליים עם כל הכלים טמאים, ע"כ. וכתב שם מהרי"ק ז"ל ומפ' רבינו דהממלא בעשרה דליים היינו' שהוא ממלא בכלי ונותן בעשרה כלים ואיני יודע מי הכריחו לפרש כן. ע"כ:

משנה ה

על ששה ספיקות. שבת פ"ק דף ט"ו ואמרינן התם ששה ספיקות באושא התקינו. ואין שם מחלוקת אלא ר' יוסי ות"ק וה"ג התם ר' יוסי אומר אף על ספק מגען ברה"י תולין ובר"ה טהורים. כך כתב ה"ר שמשון ז"ל. אכן בגמרות שלפנינו בדפוס המשנה כמו כאן

וכתבו התוס' שם בשבת אומר ר"י ז"ל דאפילו איכא ספקות יותר ששורפים עליהם את התרומה כגון סככות ופרעות וכיוצא בהן הכא לא חשיב אלא הנהו דתקינו באושא ע"כ. ומאי דקשה אמתני' דהכא ממתני' דפרק בנות כותים כתבו רעז"ל שם ראש הפרק:

על עפר. אית דגרסי על ספק עפר:

על ספק הרוקים הנמצאים. כך מצאתי מוגה:

בפי' רעז"ל ואפילו את"ל דאדם שמא דאדם טהור. אמר המלקט אי נמי כי הוו זה אצל זה מינכרי שהם של אדם שאינם דומין זה לזה וליכא אלא חד ספיקא. הר"ש והרא"ש ז"ל. וגם תוס' ז"ל שם בפ"ק דשבת הכריחו זה הפירוש. ועיין בפי' הר"ש ז"ל בר"פ שני דזבים. וכתבו תוס' ז"ל שם בשבת פ"ק דף ט"ו על ספק בית הפרס נראה לרבינו יצחק דמיירי שנחרש בה קבר דטהור מדאורייתא ולא חיישינן לעצם כשעורה ולא הוי אלא מדרבנן. אבל שדה שאבד בה קבר הוי ספקא דאורייתא כדמוכח במועד קטן וא"כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברה"י תולין והתנן בפ"ו דטהרות דכל ספקות ברה"י טמא עכ"ל ז"ל. וכן פי' ג"כ הר"ש ז"ל. אבל רש"י ז"ל פירש בית הפרס כגון תרומה שנכנסה לבית הפרס דהוא שדה שאבד בה קבר והיינו ספק דלא ידעינן אם האהילה על הקבר אם לאו ע"כ. ושם בנדה כתבו התוס' ז"ל פשיטא דאיכא ספיקי טובא שאין שורפים עליהם את התרומה כגון טומטום בלובן או באודם וכיוצא בו או שמא נראה להחמיר בזה כמו בספק בגדי ע"ה לכן משכח ביה ספק ספקא ומכאן קשה על מה שפי' רש"י ז"ל בפ"ק דשבת על הך ברייתא דעל ששה ספקות וכ' על ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה ופי' דהשתא יש להסתפק שמא של בהמה הן אפילו של אדם הן שמא של חבר הן הכא משמע דעל ספק ספיקא אין שורפין. ומיהו אין להשוות גזרות חכמים דפעמים נראה להם להחמיר אפילו בספק ספיקא ור"ת ז"ל פי' התם דכיון דהם כנגד מי רגלי בהמה ודאי דעכו"ם הם דישראל היה נפנה לצדדין כדאמרינן בהנזקין וקשה דאפילו ודאי הם דישראל שורפים משום דשמא דע"ה הן כדשרפינן על ספק הרוקים הנמצאים בההיא ברייתא ועוד דאטומאה דעכו"ם לא שרפינן תרומה כדאמרינן לקמן עבדו רבנן היכירא דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים. ונראה לפרש דלהכי נקט כנגד מי רגלי בהמה דאז ניכר שאינם של בהמה שאינם דומין לאותם שכנגדן וליכא אלא חד ספיקא אבל אם היה אפשר להסתפק בשל בהמה לא הוה שרפינן דהוי ספק ספיקא. ע"כ בקיצור:

על ודאי מגען. וכ' מצאתי מוגה בתלמוד הרב בצלאל אשכנזי ז"ל שם בשבת פ"ק דף ט"ו על ודאי מגען וספק טומאתם. ובברייתא פליג ר' יהודה ואמר דאין שורפים על ודאי מגען אלא ברה"י:

משנה ו

ואין צריך לומר ברשות היחיד. נ"א ואין צורך:

משנה ז

אלו ספקות וכו'. ספק מים שאובים בפרק שני דמקואות מפ' ספק מים שאובים שטהרו חכמים. ומצאתי מנוקד ספק מים שאובים הסמ"ך בשו"א ושמא הטעם מפני שהן סמוכים ונראה לע"ד דספק שאינו סמוך הסמ"ך בקמ"ץ והסמוך הסמ"ך בפת"ח וכן נקד ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל וגם לעיל סי' ה' על ספק בית הפרס. וכתב הר"ן ז"ל בהלכות נדה לרב אלפס ז"ל דבפ' שני דשבועות דף ט"ו דמכאן הוכיחו רוב הפוסקים ז"ל דמים שאובים אין פוסלין את המקוה מן התורה אלא מדרבנן דאי הוי דאורייתא הוי ספקו לחומרא ועוד כתב שם ראיות אחרות ע"ש:

ספק משקין ליטמא טמא. ולטמא אחרים טהור. בסיפא מפרש כיצד ופליג ר' יוסי וסתם מתני' ר"מ כדמשמע בפ"ב דפסחים והתם מפרש טעמא משום דטומאת עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן:

ספק ידים. בפ' שני דמסכת ידים פליג ר' יוסי ואמר ליטהר טמא:

ספק ר"ה טהור. היינו ספק טומאה בר"ה דקיימא לן בכולי' תלמודא דטהור. הר"ש ז"ל:

משנה ח

ספק טומאה צפה וכו' נזיר פ' בתרא דף ס"ד ומפ' התם דדוקא בטומאת שרץ הוא דאמרי' שאם שרץ צף על פני המים ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספקו טהור אבל בטומאה צפה דמת אפי' אם ספק נגע בה טמא וכדתנן התם ונמצא מת צף על פני המים דמערה טמא וכדפי' שם רעז"ל. ואיתא בפ"ק דפסחים דף י"ז ברייתא קרובה ללשון משנתנו ובפ' העור והרוטב (חולין דף קכ"ז) נמי ממעט ספק טומאה צפה מדכתיב על הארץ ומרבה ודאי טומאת שרץ צפה מדכתיב השרץ כל מקום ששורץ ואפילו על המים כדאיתא התם בנזיר. ועיין בפי' הר"ש ז"ל.

ר' יוסי אומר אפילו וכו' וכן הלכה ומשמע שאין עליו חולק:

משנה ט

ספק משקים וכו'. בפסחים פ"ק דף ט"ז ברייתא קריבה ללשון משנתנו וזה לשונה ספק משקים ליטמא טמא ולטמא אחרים טהור דברי ר"מ וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו ר' יהודה אומר לכל טמא ר' יוסי ור"ש אומרים לאוכלים טמאים לכלים טהורים ע"כ. ובמסקנא מוכח דחזר בו ר' יהודה לגבי ר"ש לפי החסורי מחסרא שהעתקתי בפ"ט דמס' פרה סי' ה' אבל לתירוץ דרב אשי שכתבתי שם אפשר להיות דהדר לגמרי לקולא כדעת

ר"מ. וגם ר' יוסי אמרי' במסקנא דלדעת ר' עקיבא רבו הוא דאמר דלאוכלין טמא משום דר"ע אית ליה טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא כמו שכתבתי בסוטה פ' כשם סי' ב' אבל איהו לא ס"ל אלא כר"מ ור' אלעזר והכריח שם רש"י ז"ל דלדידהו ע"כ לא משכחת קדש בא לידי רביעי אלא מדרבנן. ותוס' ז"ל כתבו שע"י עצים ולבונה משכחת לה שפיר דחבת הקדש מהני למימני ביה ראשון ושני ודלא כריש לקיש דמיבעיא ליה הא ולא אפשיטא לי'. והתוספתא הנז' תמצאנה בפי' הר"ש ז"ל:

כיצד טמא שפשט וכו' היתה ככר טמא וכו'. הביא משל באיש טמא וככר טמא להודיענו שאין הבדל בין היות הספק נופל במי שיש בו דעת להשאל או שאין בו דעת להשאל הנה ספק המשקים לענין אם נטמאו בעצמן טמא הרמב"ם ז"ל וזה נראה שקשה קצת על מה שכתבתי בשמו ז"ל לעיל סוף סי' ז' דמשמע דקשה דידיה אדידי' והוא עצמו הביא שם בפי"ד לשון משנתנו ומשל דבאיש ודככר.

היתה ככר טמאה בידו וזרקה ס"א ופשטה. וכן הוא בדפוס רבינו שמשון ז"ל ונראה שהיא גירסא נכונה דאי גרסי' וזרקה קשה אמאי טמא הא תנן לעיל ריש פירקי' דטומאה נזרקת ספקה טהור אפילו בשרץ עצמו. ספקו טמא ולטמא טהור כיצד כך צ"ל.

זרקה לבין ככרות טהורות כך מ"מ וטעמא שהוא לשון נקבה וכדתנן ברישא היתה ככר טמאה ומיהו אשכחן נמי ככר לשון זכר וכדתנן בפירקין דלקמן סי' ו' שני ככרים א' טמא וכו':

בסוף פי' רעז"ל וי"ל דאיכא לאוקומי מתני' כשאדם אוחז הככרות ע"כ. אמר המלקט תירוץ זה תרצוהו תוס' וגם הר"ש ז"ל על קושיא אחרת שהקשו דמאי קמ"ל ר' יוחנן בפ"ק דנדה דספק טומאה הבאה בידי אדם ספקה טמא הא תנינא הכא ספקו טהור וטעמא משום דטומאת משקים לטמא אחרים לאו דאורייתא וה"ל ספק דרבנן הא לאו הכי ספקו טמא ותרצו דמצינן למימר שהככרות ביד אדם טמא וקמ"ל ר' יוחנן אפילו מונחים ע"ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע"ג קרקע ע"כ:

משנה י

ר' יוסי אומר ספק משקים וכו' ס"ל לר' יוסי שהעיסה טמאה להיותה אוכלין והעריבה אשר שם ללוש בה זו העיסה טהורה להיותה כלים ובטומאת משקים שלש סברות יש מי שסובר שאין טומאת משקים מן התורה כל עיקר ואפילו לטמא עצמן ויטמא דקרא היינו להכשיר דלא תימא דאין מים מכשירין אלא במחוברים לקרקע קמ"ל בכל כלי יטמא פי' יכשיר וסברת ת"ק דמתני' וסברת ר' יוסי הרי שלשה סברות קיצור מהרמב"ם ז"ל.

כיצד שתי חביות וכו' מדקתני כיצד משמע דאע"ג דסבר ר' יוסי טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא מודה בריש בספק מגע דטהור ולא מטמא אלא היכא שעשה מן המשקה אוכל והיינו נמי לטמא אחרים שהלך לו המשקה ונעשה אוכל כמו חלב ורוטב שקרשו והכי איתא בתוספתא בהדיא ות"ק דר' יוסי היינו ר"מ כדמוכח בתוספתא ובפ"ק דפסחים ור' אלעזר ס"ל כר"מ ור' יהודה פליג בתוספתא וקאמר לכל טמא דקסבר לטמא כלים נמי דאורייתא ואמרי' התם בפסחים דהדר ביה ר' יהודה. ור"ש בתוספתא ס"ל כר' יוסי הר"ש ז"ל. ועוד כתב מה שכתבתי אני לעיל סימן ט' דהתם בפסחים בסוף כל הסוגיא אמרי' דר' יוסי בשיטת ר' עקיבא רבו אמרה וליה לא ס"ל אלא קסבר אליבא דנפשיה דטומאת משקים לטמא אחרים דרבנן וההיא תוספתא אליבא דר' עקיבא אבל סיפא דקתני בתוספתא לא זהו ספק משקים שנחלקו עליו חכמים לאו אפלוגתא דרישא קאי אלא אמתני' קאי דקתני אליבא דנפשיה ופליגי בשתי חביות שעשה עיסה מאחת מהן דר' יוסי חשיב להו כטומאת עצמן שהמים מעורבין בעיסה ור"מ חשיב להו כלטמא אחרים לפי שהמים בטלים בעיסה עכ"ל ז"ל. ועיין בספר קרבן אהרן פרשה ח' דפרשת שמיני:

משנה יא

ספק ר"ה טהור בתוספתא רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק ר"ה טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד ואי אפשר לישאל לרבים:

משנה יב

זו טהרת פרישות. פי' הרמב"ם ז"ל לזה קתני זו טהרת פרישות לכלול שתי הכוונות יחד וכמו שפי' רעז"ל אבל הר"ש ז"ל פי' עוד פירושים אחרים וז"ל טהרת פרישות כגון ט' צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ואינו יודע באיזה מהן נגע ספקו טמא ברה"י דכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי וי"מ כדתנן בפ"ב דנדה היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופרשה וראתה דם היא טמאה וכולן טהורות ע"כ. וכתוב שם בהגהה לפי' ראשון קשיא לן דהיינו ספק ר"ה דתנן כבר. וי"ל דבההיא דנדה מיירי דאע"ג דאיכא למימר ספק בשעת עיסוקה בטהרות ראתה ספק אחרי כן ספקא לקולא וטהור ע"כ:

ספק שרצים. כלומר מאי ניהו ספק שרצים דטהור היינו מה שאמרנו כשעת מציאתם כגון שנמצא שרוף וכ' הר"ש ז"ל ובתוספתא איזהו ספק שרצים שטהרו חכמים זהו ספק הנזרקים ר' דוסתאי בר ינאי אומר משום ר' יוסי הלך במבוי ועשה טהרות ואח"כ נמצא שם שרץ זהו ספק שרצים ע"כ ובר"פ שנינו הזורק טומאה וכו':

ספק נזירות מותר. ומאי דקשה אמתני' ממתני' דסתם נדרים דבפרק שני דנדרים כתבתיו שם בס"ד. וסתם מתני' ר' יהודה אבל ר"ש פליג עליה בתוספתא וקאמר ספק נזירות אסורה והבאתי דבריהם שם בנזיר פ' שני סימן ח' ובפ"ה סי' ו':

שהמוציא מחבירו עליו הראיה. התם בריש מציעא אמרינן תני עלה דאסור בגיזה ועבודה על הספק משום דקדושת בכור הויא קדושה דאתיא ממילא ואמר רבה התם דאי תפס כהן מוציאין אותו מידו דמסתמא בחזקת ישראל הן ולעולם גבי כהן לבד אמרי' המע"ה:

משנה יג

ספק קרבנות וכו'. הכי תנן לה בספ"ק דכריתות ופי' הרמב"ם ז"ל ויעד זה הספק מכלל הטהרות כי מחוסר כפורים אינו בשלימות הטהרה שהוא לא יאכל בקדשים עד שיביא קרבנו. ע"כ:

פרק ה

משנה א

והצפרדע טהור. ועלה קאי אחד שאמר נגעתי בזה ונקטיה לבסוף דאדסליק נקט והאהיל דנקט בתר הלך משום דתרווייהו משום ספק האהיל. הר"ש ז"ל. ודלא כפי' הרמב"ם ז"ל שאכתוב בסמוך בסי' ב' בס"ד:

וגוש מבית הפרס וגוש מארץ העמים. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל בס"א גרסינן ברישא וגוש מארץ העמים וגוש מארץ טהורה וגוש מבית הפרס. ע"כ. ובפ' הלוקח בהמה בבכורות דף כ"ב תניא שיעורו של הגוש כפיקה גדולה של סקאים שהוא כחותם המרצופים וישנן בצד העליון של מגופת החבית הלחמית פי' רש"י ז"ל כלומר שישנו לאותו חותם בצד העליון של כסוי שעושין לחביות של חרס רחב מלמטה לכסות החבית והולך ומתקצר למעלה כדי שיאחוז בידים ואותו צד שהולך וכלה קרי צד העליון. הלחמית שעושין בבית לחם ע"כ:

האהיל על אחד מהן. אי קאי האהיל אעצם מן המת צריך לומר דהיינו כגון רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין דאי עצם כשעורה הא תנן בפרק שני דאהלות דמטמא במגע ובמשא ולא באהל וכן פי' רעז"ל בראש דבריו עצם מן המת מטמא בהיסט ועצם דנבלה טהור:

בפי' רעז"ל ומחר יתברר הדבר שנטמא. אמר המלקט ור יוסי ס"ל כר' עקיבא דהא דר' יוסי מטהר בסמוך בשביל משום דחשיב ליה כספק ספיקא שאף אם הלך בטמא אפשר שלא נגע ולא האהיל על מקום הטומאה. הר"ש והרא"ש ז"ל:

משנה ב

אחר שאמר נגעתי בזה. פי' הרמב"ם ז"ל אומרו נגעתי בזה ר"ל באדם זה. ע"כ:
ואיני יודע. מ"מ ואין ידוע בתרי בבי דמתני'. ונקד הרי"א בשביל השי"ן בקמ"ץ:

משנה ג

שני שבילים בר"ה. ואיתא בירושלמי ר"פ ידיעות ברייתא קרובה ללשון משנתנו גם שם בבבלי סוף הפרק ברייתא בפלוגתא. וז"ל הברייתא דבירושלמי שני שבילין אחד טהור ואחד טמא הלך באחד מהם ונכנס למקדש בראשון והוזה ושנה וטבל בשני ונכנס חייב ר"ש פוטר בזה ר"ש בן יהודה פוטר בכולן משום ר"ש ע"כ:
הזה ושנה וכו'. בשביל לא שייך רק טומאת מת לזה אמר הזה ושנה וטבל. הרמב"ם ז"ל.
הזה ושנה וטבל טהור והלך וכו'. צריך למחוק מלת טהור. ואית דגרסי וטהר והלך:
הרי אלו טהורות. דכיון דנאכלו הראשונות מוקמי' להו לשניות אחזקתייהו ומטהרינן להו כדין ספק טומאה בר"ה אבל אם הראשונות קיימות אי אפשר לטהר את שתיהן שהרי אחת מהן ודאי טמאה ושמא יאכל אדם אחד את שתיהן או יגעו שתיהן בתרומה ולכך אמרו אלו ואלו תלויות:
הראשונות. אע"ג דשניות עומדות לישרף ולהתבער מן העולם לא מוקמינן לקמייתא אחזקתייהו כיון דהשתא מיהא איתנהו לשניות וכל זמן ששתיהן בעולם אי אפשר לטהר את שום אחת מהן. הרא"ש ז"ל:

משנה ה

שני שבילין וכו'. פסחים פ"ק דף י' מייתי לה וכתבו שם תוס' ז"ל הא דנקט טהרות ולא קאמר אדם טהור [הגהה. לשון התוס' דבכתובות דף כ"ז להכי נקט ועשה טהרות דלענין האדם אנו מזקיקים שניהן לטבול ולהזות וכו'] משום דלגברי אע"ג דמוקמינן להו בחזקת טהרה מצריכין להו טבילה והזאה שלא יגעו שניהם בתרומה בכבר אחד דאז התרומה טמאה ודאית והאוכל במיתה ואם נגעו שניהם באחד ונכנס למקדש חייב ע"כ. עוד תירצו בפ' שני דכתובות דף כ"ז דעוד יש לומר דמשום דבעי למיתני ברישא הזה ושנה וטבל טהור הלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות ואם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות ואם לא טהר בינתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפו ע"כ. עוד כ' שם תוס' ז"ל דהא דמפרש התם בגמרא דבבא לישאל עליו ועל חברו פליגי אין לפרש שבא

לישאל בבת אחת דהתם מודו כ"ע דטמאות מכ"ש דבאו לישאל שניהם בבת אחת אלא מיירי ששאל על עצמו וטיהרוהו ואח"כ בא לישאל על חברו דמר מדמי ליה לבת אחת כיון ששאל על שניהם במעמד א' ומר מדמי ליה לזה אחר זה כיון שטהרוהו קודם ע"כ. ובירושלמי דתרומות פ"ז דף מ"ה. ועיין במ"ש שם פ"ז סי' ה':

משנה ו

שני ככרים אחד טמא ואחד טהור וכו'. היינו ספק דברי סופרים דתנן בפרקין דלעיל ספק דברי סופרים אכל אוכלין טמאים ספק לא אכל:

משנה ז

מי שישב וכו'. ברוקו על רוקו הרישי' נקדם בשורק ה"ר יהוסף ז"ל וגם כתב ס"א ועל בגדיו הולכין אחר הרוק ע"כ:

ועל בגדיו הולכין אחר הרוב. אם רובן זבין וזבות שורפים ואם רובן כנענים תולין שאין שורפים על טומאת כנעני אבל אין לומר אם רובן עמי הארץ דלא גזרו טומאת מדרס על עמי הארץ כדמוכח לקמן פ"ז ממתני' דהגנבים והא דבגדי עמי הארץ מדרס לפרושים היינו משום אשתו נדה וצ"ע דמשמע דאתיא כר"מ ולר"מ אמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא אחזקה ואיתרע ליה רובא כדאמרינן בפ' כסוי הדם גבי רוב תינוקות מטפחין. הר"ש והרא"ש ז"ל:

נגע באחד בלילה. פ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ה) מייתי לה לאקשויי מינה דר"מ אדר"מ כדכתבינן התם פ"ג סימן ד' וכתבו שם תוס' ז"ל ר"מ מטהר בר"ה מיירי כדתניא בתוספתא ר"מ מטהר שספק טומאר בר"ה טהור וכן פירשו ג"כ הר"ש והרא"ש ז"ל:

משנה ח

כל הרוקים שבעיר טמאים. בתוספתא קתני דברי ר"מ ר' יהודה אומר אם היתה רגילה ליכנס לתוך מבוי אחד אותו מבוי בחזקת טומאה וכל המבואות בחזקת טהרה ר"ש אומר כל המבואות בחזקת טומאה הן חוץ מן החצר המשתמרת ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר אף החצר המשתמרת בחזקת טומאה עד שיאמר ברי לי שלא בא לכאן ופי' הרא"ש ז"ל כל הרוקים שבעיר טמאים נמצא הא דאמרינן לעיל גזרו על ספק רוקים לא בכל מקום אלא כדתנן הכא וכן תנן בר"פ בתרא דשקלים רל הרוקים הנמצאים בירושלים טהורים חוץ משל שוק העליון דברי ר"מ ר' יוסי אומר בשאר כל ימות השנה שבאמצע טמאים שבצדדין טהורים מפני שהן מועטים מסתלקים לצדדין אלמא לא גזרו על הרוקים בכל מקום אלא היכא דשכיחי טמאים והרמב"ם ז"ל פי' דגזרו על הרוקים בכל מקום והיכא דיש שוטה או כנענית או כותית קבועים בעיר טמאים ודאי כרוק הזב האמתי ולא מסתבר

ע"כ. וכתב הה"ר מנחם ז"ל דמסתבר פי' הרמב"ם ז"ל דלפי' הר"ש ז"ל היה רבי קובע זאת המשנה אחר משנת ספק רוקים דלעיל ולא קשה מידי משקלים דשאני ירושלים דקדושה מכל ארץ ישראל ונזהרין בה יותר משאר מקומות. ע"כ:
בפי' רעז"ל צריך להגיה כדתנן בפרק שלישי דזבין:

משנה ט

הוא נאמן ע"י עצמו. ואעפ"כ אין אומרים לו לעסוק בטהרות אלא אם עשה טהרות הרי הן טהורות והוא יחיש לעצמו ולא יתעסק בטהרות עד שיטבול וכן מבואר בתוספתא והביא אותה ביד. ועיין בפי' הר"ש ז"ל:
עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא. ואיהו קא שתיק דאי מכחיש לי' עד אחד לא מהימן. הרא"ש ז"ל:

פרק ו

משנה א

בפי' רעז"ל צ"ל ומטמינן מספק כל אדם וכלים שהיו עמו אפילו ברה"י וכו':
עוד בפירושו ז"ל צ"ל ר"ש אומר ר"ה מפסקת למפרע כיון וכו':
עוד בסוף פירושו ז"ל ומטהר אדם וכלים שהיו עמו שם. אמר המלקט הלכך אין טמא אלא מה שהיה עמו ברה"י אחרון:

משנה ב

ארבעה ספיקות וכו'. כיצד הטמא עומד. והטהור עובר חד. הטהור עומד והטמא עובר תרי. טומאה ברה"י וטהרה בר"ה תלתא. טהרה ברה"י וטומאה בר"ה הא ארבעה. ופירוש ראשון שהביא רעז"ל הוא פירוש הרמב"ם ז"ל וכתב עליו הרא"ש ז"ל ולא ידעתי לפי' טעם המחלוקת לפי פירושו למה לא יהא זה ככל שאר ספק טומאה:
בפי' רעז"ל כדהוכחנו לעיל פ' הזורק טומאה ע"כ. אמר המלקט פי' במה שכתב שם סימן ד' דכל המאהילין חשיבי יש לטומאה מקום ואפילו הנזרקים ע"כ דתוספתא היא וכדמפרש הר"ש ז"ל:
עוד בפי' רעז"ל כגון חנות הפתוחה וכו' אמר המלקט דתנן לה בסמוך. ובפ"ג דעדיות סימן ז' מבוארת מתני' שפיר:

משנה ג

בפי' רעז"ל ואע"ג דהאילן והחור לא הוו רה"י אצל שבת. אמר המלקט כגון שאין בהן שיעור ד' על ד' והאילנות הם גבוהים יותר מדאי שאין יכול להשתמש בהן:

חנות וכו' ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור. אית דלא גרסי כל שבע מלות אלו. והתימה שבתוי"ט איתנהו:

חנות שהיא טמאה ופתוחה לר"ה וכו' גרסי' דחנות לשון נקבה והכי נמי גרסינן בסיפא שתי חנויות אחת טמאה וא' טהורה נכנס לאחת מהן ספק לטמאה נכנס ספק לטהורה נכנס וכו' והכי איתא הגירסא בפי' רעז"ל:

משנה ד

ספק טומאה ספק טהרה. כלומר ספק שהיא טמאה ספק אינה טומאה. ואית דגרסי ספק טמאה ספק טהורה ואפילו טמאה ספק וכו':

ר' אלעזר אומר ספק ביאה טהור. ובלי יו"ד גרסינן ליה ר' אלעזר וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד ולית הלכתא כוותיה:

משנה ה

ואיני יודע. מ"מ ואין ידוע. ועיין במה שכתבו על זה תוס' ז"ל בר"פ עד כמה דהתם בע"ז שינה הלשון וקאמר דר' אלעזר אומר הכא במתני' ספק ביאה טהור וכו' ששינה הלשון לפי הצורך אע"פ שלא שנינו לשון זה רק במתני' דלעיל:

ר' אלעזר מטהר. דה"ל ספק ביאה דאין כל הבקעה חשובה כשדה אחת לפי שהשדות חלוקים במצרים ולמ"ד בפ' חזקת הבתים דמצר אינו מפסיק לטומאה צריך לומר דמיירי הכא דמפסיקים נחל ושלולית חד מכל הנך דמפסיקין לפאה א"נ היכא דיש לשדה שם לווי כדאיתא בתוספתא פירש ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה הרא"ש ז"ל. פי' משמו משמו של ר' אלעזר ומפורש בגמ' בפ' חזקת (בבא בתרא דף נ"ו) ע"ש. והכריחו תוס' ז"ל שם פ' חזקת (בבא בתרא דף נ"ה) דר' אלעזר גרסינן בלתי יו"ד ופי' שם בשם ר"ת ז"ל דבהא פליגי דרבנן מטמאו אפילו בכמה ספקות כדתנן במתני' דלעיל משום דמן הדין אפילו בחדא ספיקא טהור דאוקמיה אחזקתיה וילפינן מסוטה דטמא א"כ מה לי חד ספיקא מה לי כמה ספיקי דהא אפילו בחדא ספיקא הוה לן למימר דטהור ור' אלעזר סבר אין לך בו אלא חדושו ודוקא חדא ספיקא טמא ע"כ וע"ש עוד. גם בחדושי הרשב"א ז"ל שם דף נ"ה אמתני' וגם אמתני' דלעיל. וביד כולה מתני' עד סוף הפרק שם פ' עשרים. ותמהתי שראיתי כתוב בכל הדפוסים הלשון כך וכן בקעה בימות הגשמים שיש בה שדות הרבה ובה שדה אחת טמאה ואחת טהורה ואמר נכנסתי לבקעה זו ואיני יודע אם נכנסתי לאותה שדה או לא נכנסתי ספקו טמא שספק טומאה ברה"י אפילו ספק ביאה טמא ע"כ. וצ"ע לע"ד מה צורך להזכיר ואחת טהורה דהא פשטא דמתני' משמע דבכל השדות שבבקעה טהורות חוץ מאחת עסיקי'. ודוחק לומר שרוצה לפרש בכל השדות

שבבקעה אחת טהורה ואחת טמאה דהא אפילו באחת טמאה בלבד חכמים מטמאים. וצ"ע לע"ד:

משנה ו

בפי' רעז"ל דה"ה היכא דאיכא מידי למיתלי ביה שלא נגע. אמר המלקט כדאמרינן רפ"ק דפסחים היכא דחולדה וברדלס מצויין שם דתלינן שגררוהו הם:

איזוהי ר"ה. בפ' שני נזירים משמע דכל היכא דאיכא תלתא חשיב ר"ה לטומאה דילפינן מסוטה דהויא רה"י דליכא אלא תרי בועל ונבעלת והשתא כל הני גווני דתנן הכא דהוו ר"ה כגון שבילין ובקעה בימות החמה ובסילקי וכיוצא בהן דחשיב במתני' אע"ג דליכא תלתא בההיא בקעה שנולד הספק כיון דרבים וכו' כדפי' רעז"ל:

שבילי בית גלגול וכו'. עירובין פ' שני דף כ"ב ופי' שם רש"י ז"ל מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל ואמרינן התם אמרי דבי ר' ינאי איזוהי שבילי בית גלגול כל שאין עבדים יכולים ליטול סאה של חטים וירוץ לפני סרדיותו ומפרש התם טעמא דהוי רה"י יהושע אוהב ישראל היה עמד ותקן להן דרכים וסרטיא כל היכא דניחא תשמישתיה מסרה לרבים וכל היכא דלא ניחא תשמישתיה מסרה ליחיד. ומייתי לה נמי בפ"ב דעירובין דף כ"ה. ובערוך ס"א בית גד גד פי' שבילי מקום מעבר צר וכדמתרגמינן במשעול הכרמים בשביל כרמיא ופי' משעול מש עול כלומר אין יכול ליכנס עד שיצא חברו כלומר אין מכיל המעבר שני בני אדם בית גד גד מלשון גידוד חמשה ומחיצה זהו שביל בית גד גד כלומר מקום צר ע"כ. ולא מצאתי רמז או סמך אי גרסי' פה ר' אליעזר ביו"ד אמנם ה"ר יהוסף ז"ל גם פה מחק היו"ד:

השבילין המפולשין וכו'. בעירובין פ' שני דף כ"ב קתני מבואות המפולשין בבורות וכו' אלא דמתרץ לה המפולשים לבורות וכו' פי' השבילין המפולשין כגון שיש באותו שביל שהוא פתוח לר"ה בור או שיח או מערה המעכב לאדם ליכנס מצד זה ולצאת מן הצד האחר ונעשה כמבוי שאינו מפולש. וז"ל רש"י ז"ל לבורות שיש בור בראשו אחד ובשפה אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברים ע"כ. ופי' הר"ש ז"ל וההיא דשבילין המפולשין וההיא דחצר שהרבים נכנסים לה דלקמן תרוייהו מוקי להו בפ' עושין פסין דלא כר' יהודה דאמר גבי פסין יסלקנה לצדדין וקשה למה דוחק כן הא מודה ר' יהודה בשתי מחיצות מעלייתא דלא מבטלי כדמסקי' וכו' ע"ש ותוס' שם פ' עושין פסין הכריחו דע"כ בנפרצה מד' רוחות מיירי ע"ש:

משנה ז

הבקעה. בבבא בתרא פ' מי שמת (בבא בתרא דף קנ"ג א)"ר אלעזר שאם בא אדם לב"ד ונשאל על שנכנס לבקעה ואין ידוע מתי נכנס אי בימות החמה וטהור אי בימות הגשמים וטמא חזינן אם עתה כשנשאל ימות החמה הם טהור הוא לר' נתן דס"ל דאזלינן בתר השתא כדס"ל לר"מ במתני' דהתם בפ' מי שמת סי' ו' כדכתבי' התם ואם ימות הגשמים הוא טמא דבתר השתא אזלינן ולר' יעקב דאזיל בתר חזקה העמד טהור על חזקתו וטהור עד שיבואו עדים ויעידו שבימות הגשמים נכנס. ואיתא בירושלמי פ"ק דשבת:

בימות החמה רה"י לשבת. תניא בתוספתא אלו הן ימות החמה מעת שתעקר תבואה מתוכה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה. היו שם שדות בורות אם היה עומד בצד הזה ורואה את הנכנסין ואת היוצאין בצד הלז רה"י לשבת ור"ה לטומאה ואם לאו רה"י לכך ולכך השבילין המפולשים לבורות לשיחין ולמערות ולגתות ולגרנות רה"י לשבת ור"ה לטומאה ר' אליעזר אומר בזמן שהן מפולשין ר"ה לכך ולכך ואם אינן מפולשין רה"י לכך ולכך (ור"ה לטומאה ע"כ) וצ"ע לע"ד אם אין טעות:

משנה ח

ר' יהודה אומר אם עומד הוא וכו'. כשהוא יכול לראות מפתח לפתח אז הוי מקום סתירה כי הוא מרגיש בנכנסים והם אינם מרגישים בו עד שיקרבו אליו אבל כשאינו רואה את הנכנסין לא הוי מקום סתירה כי ירא שיבואו עליו ולא ירגיש בהם ובשדה שהוא מקום אויר ומגולה קתני בתוספתא כשהוא עומד בצד זה ורואה את הנכנסין ואת היוצאין בצד הלז דהוי רה"ר לטומאה לפי שרואין אותו מכל צד ולא הוי מקום סתירה. הרא"ש ז"ל. וכבר כתבתי התוספתא לעיל. וז"ל הר"ש ז"ל ורואה את הנכנסין משמע דחשיב רה"י טפי כשרואה את הנכנסים והיוצאין מכשאינו רואה וגבי שדה תניא לעיל איפכא ויש ליתן טעם בזה ובזה ובתוספתא גרסינן בהך דמתני' כמו בברייתא דלעיל. וז"ל התוספתא בסלקי שיש לה שני פתחים מכוונים זה כנגד זה וכן סטיו שהוא גדור מכאן ומכאן וריוח בין העמודים ר' יהודה אומר אם עומד בצד זה ורואה את הנכנסין ואת היוצאים בצד הלז רה"י לשכת ור"ה לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן ע"כ:

משנה ט

הפרן. בקמ"ץ הפ"א או בקמ"ץ קטן. וביד בר"פ עשרים דהלכות שאר אבות הטומאות גרסינן הפורן בוא"ו:

משנה י

חצר שהרבים וכו'. עירובין פ"ק דף ח' ובפ' שני דף כ"ב ואמרינן התם דר"ה לטומאה אצטריכא ליה לרבנן דאמרי התם בפסי ביראות דאם היתה דרך הרבים מפסיקתה דאין צריך לסלקה לצדדים ואע"ג דהתם ניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא כ"ש הכא דלא ניחא תשמישתיה שהפתחים קצרים וגידודים יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלי בקיעת רבים למחיצות והוי ודאי רה"י לשבת אלא ר"ה לטומאה הוא דאצטריך תנא לאשמועינן הכא והכי נמי מוקי התם להההיא דשבילין המפולשין דלעיל בפרקין וכרבנן אבל ר' יהודה אפילו כגון הני דהכא כגון חצר ושבילין ס"ל דאתו רבים ומבטלי מחיצתא. ואע"ג דלא ניחא תשמישתייהו. וכבר כתבתיו לעיל סוף סי' ו' בקיצור. ה"ר שמשון ז"ל:

פרק ז

משנה א

הקדר וכו'. פ' שני דכתובות דף כ"ד והתם פריך והתניא אלו ואלו טמאות ועוד תניא אלו ואלו טהורות ומשני הא דתני טמאים בשכלי אומנותו בידו ורואין שלמררן הביאן ויד הכל ממשמשין בכולן לבדוק וליקח יהא דתנן טהורות בשאין כלי אומנותו בידו ויודעים שלא הביאן למכרן כאן ומתני' מיירי שהניחן בר"ה אצל הכותלים והעוברים נכנסין בגדיהם לתוך אוירם ובגדי ע"ה טמאים הם וטמאו החיצונות וקשה מ"ט דר' יוסי דמחלק בין מותרות לאגודות והרמב"ם ז"ל גריס אבל באגודות הכל טמא שמא עבר זב שם והיה המקום צר לו והגביה האגודה וקרבה אל הכותל וטמאם בהיסט הרא"ש ז"ל:

המוסר מפתחו וכו'. פי' שלא מסר לו אלא שמירת המפתח אבל ודאי לא מסר לו שמירת הבית. ובירושלמי דפ"ק דקדושין תני עלה ר"ש מטמא וז"ל בתוספתא רש"א המוסר מפתח לעם הארץ הבית טמא מסר לו החיצון ולא מסר לו הפנימי החיצון טמא הפנימי אינו טמא אלא עד מקום שיכול לפשוט את ידו וליגע ע"כ. ופי' הר"ש ז"ל הבית טמא קסבר ר"ש כשמסר לו מפתח כל הבית מסר לו ואפילו מן הבית הפנימי עד מקום שהוא יכול לפשוט ע"כ:

משנה ג

אין טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט את ידן וליגע ואין אומרים שמא עלו ע"ג כסא או ע"ג סולם ונגעו בכלי או באוכלים התלויים למעלה בכותל או ירדו למקום נמוך שבבית ליקח הדבר הנתון שם ומשמשו בו:

משנה ד

אלא עד מקום שהן יכולות לפשוט את ידן וליגע. כך צ"ל:

משנה ה

אבל המשכבות והמושבות וכו'. דאין ע"ה עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט ואע"פ שעשו ע"ה כזב לענין צנורא ומגעו לא שכיח כולי האי וכשאינו רואה את הנכנסין ואת היוצאין חיישינן שמא נכנסו שם כנעני או אשה זבים וטמאו הכל. הרא"ש ז"ל:
ולא את היוצאים ולא את היושבים. כך מצאתי מוגה וכן נראה שהיא גירסת הר"ש והרא"ש ז"ל וז"ל הרא"ש ז"ל ולא את היושבין אע"ג שרואהו כשעומד הכל טמא:
אפילו מובל. זה העם הארץ שנקצצו ידיו ורגליו שאין יכול לילך אא"כ יובילו אותו הכל טמא ולא אמרינן כיון שיודעים שאינו יכול לזוז ממקומו יראים מלהכנס כי הוא יושב ומשמר תמיד אפ"ה כיון שאינו רואה אותם נכנסין ויוצאין חיישינן ותימא אמאי חיישינן הא אמרינן לקמן פ' הדר אשת ע"ה שנכנסה לתוך ביתו של חבר להוציא בנו או בתו או בהמתו הבית טהור מפני שנכנסה שלא ברשות ותניא בתוספתא צא וישן על מטה זו ושמור לי פרה שלא תכנס לבית הבית טהור וי"ל דהכא גרע טפי לפי שמסר שמירת ביתו לעם הארץ יש לו דין ביתו של עם הארץ והכל טמא. אבל התם הבית טהור שלא מסר לו אלא מטה בשאלה לישן ופרה לשמור. והרמב"ם ז"ל פי' ובזמן שבעל הבית יושב מצד אחד ורואה הנכנסים והיוצאין. עכ"ל ז"ל. ופי' הר"ש ז"ל אבל המשכבות והמושבות ואכלי חרס כלומר אוכלין שבכלי חרס המוקפים צמיד פתיל טהורים. ואית דגרסי וכלי חרס דאין ע"ה עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט ע"כ ועיין עוד שם. וכתב החכם הר"ם ז"ל טהורין פי' טהורין מדין משכב ומושב אבל טמאין במגע שהם ראשון לטומאה כמו כל כלי חרס הפתוחים וזה פשוט ע"כ:

משנה ו

הגבאים וכו'. שלהי חגיגה בדף כ"ו ושם בפ' בתרא בס"ד כתבנו מאי דקשה ממתני' דהתם אמתני' דהכא. ופי' הרמב"ם ז"ל פי' גבאים של צדקה והעיקר אצלנו ממשכנין על הצדקה ואפילו בע"ש ואם באו לבית לקחת משכון טמאו כל שבבית אלא אם יש עמהן כנעני מפני שאימת הכנעני עליהם ע"כ. נראה שהוא ז"ל גורס אם יש עמהם כנעני נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו וג"כ שם ביד הכי גריס אלא ששם לא פירש גבאי צדקה אלא גבאי מלכות. אמנם לפי הפירוש שהביא רעז"ל צריך לגרוס אם יש עמהם כנעני נאמנים לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר נכנסנו ולא נגענו:

אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים. כלומר מקומות שגנבו משם הכלים דכיון שגנבו משם שמא נגעו גם באותם שלא לקחו אבל בחדרי הבית שלא נגנב משם כלום שמא היו סבורין שיש שם אנשים ויראים ליכנס שם. הרא"ש ז"ל. ולשון היד שם אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים מפני שהן מפחדין מלבלוש אלא דבר שנוטלין במזומן ע"כ. ומלת במזומן ליתא אלא בדפוס כסף משנה. ומתני' ר"מ היא ודלא כרשב"ג דקאמר בברייתא כל הבית כולו טמא ודלא כרבי נמי דקאמר אין טמא אלא עד מקום שיכולין לפשוט את ידן וליגע ממקום הגנבה ופירש הר"ש ז"ל דמקום רגלי הגנבים היינו יותר ממקום הגנבה דרבי ע"כ. והכי מוכח מתוך התוספתא:

אם יש עמהן כנעני או אשה הכל טמא. שמא האשה נדה וכנעני כזב לכל דבריו ומדרבנן הוא דמטמא משכב הגזול בזב אבל מדאורייתא אמרינן בפרק מרובה (בבא קמא דף ס"ו) ואיש אשר יגע במשכבו משכבו ולא הגזול דגזרת הכתוב הוא להוציא את המשכב הגזולה שאינו נעשה אב הטומאה לטמא אדם:

משנה ז

אוליירין. בלמד ברישא היא גירסת הערוך והם שמשי המרחץ וי"ס דגרסי אורייריין והפירוש חלונות ויש מפולשות אחת לאחת כדתניא א"ר יהודה מודה היה ר' אלעזר בחלון של אורירון שהן נפתחות זו לתוך זו ע"כ מן הערוך וז"ל התוספתא א"ר יהודה מודה ראב"ע לחכמים בחלונות של אורירון שהן נפתחות זו לתוך זו שאם היו כלים נשמטים מאחוריהם שהן טמאים וחכמים אומרים בין כך ובין כך טמאים ע"כ ופי' הר"ש ז"ל נשמטים מאחוריהם ויוצאים חוץ לחלון מאחוריו חיישי' שמא נגע מאחוריו ולא ראה ע"כ:

עד שיתן לו מפתח. כך צ"ל בפי' רעז"ל:

או חותם. ובתוספתא ואפילו מצא החותם מקולקל כליו טהורים וכן הוא ביד:

עוד בפירושו של רעז"ל וי"ס דל"ג בכנעני אמר המלקט היא גירסת הרמב"ם ז"ל:

עד שיאמר בלבי היה לשמרם. לשון הרמב"ם ז"ל שם עד שיאמר בלבי היה לשמור ע"ה שיכנס לגת שלא יגע בכלים ע"כ:

משנה ח

היו ידיו טהורות והסיע את לבו מלאכול. אע"פ וכו' נ"א ר' יהודה אומר אע"פ וכו'. וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל. וכתוב בתשובות הרשב"א ז"ל סי' קנ"ג דהידים עסקניות גרועות הן מסתם ידים:

משנה ט

האשה שנכנסה וכו' וכי מפני מה ר"ע כלומר היאך עלה בלבו לטמא מה שטהרו חכמים דמסתבר כוותייהו כל כמה דלא חזינן דנגעה בקדרה. הרא"ש ז"ל:

ר' אליעזר בן פלא ס"א אלעזר בלתי י' וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחק היו"ד:

אלא שהנשים. נ"א מפני שהנשים וכו':

פרק ח

משנה א

או תנור מוקף צמיד פתיל. כך צ"ל:

בסוף פי' רעז"ל ומאן דמטמא סבר גזרינן מחובר אטו שאינו מחובר אמר המלקט כגון תלוי בצואר גמל או שמא יתירו הצמיד פתיל:

ר' יוסי אומר וכו'. והלכה כר' יוסי:

משנה ב

המפקיד כלים אצל ע"ה. וה"ה אם נתן כליו לאומן ע"ה כדאיתא בתוספתא וכן הוא ג"כ שם רפי"ב:

ר' יוסי אומר אם מסר וכו'. ואין הלכה כר' יוסי:

רוצצת. מלשון ויתרוצצו דמתרגמינן ודחקין כן פי' הר"ש בפירושו לתוספתא דברפ"ד דאהלות:

משנה ג

זה הכלל כל שיעבור עליו הלילה או מקצתו טמא. ור"ש פליג בתוספתא ומטהר אפילו עבר עליו לילה. ומודים חכמיה לר"ש במניח ושוכח לר"ה שאע"פ שעבר עליהם לילה אחת אין טמאים מדרש:

בפי' רעז"ל אבל ברה"י דספקו טמא בין ביום בין בלילה טמאים. אמר המלקט אבל מניח ושוכח ועבר עליהן לילה אחת טמאין מדרש וטהורים מטמא מת והכי איתא בתוספתא. וכתב הרמב"ם ז"ל ביד פי"ב דהלכות שאר אבות הטומאות ומפני מה לא החמירו בשוכח ומניח כמאבד מפני שאינו דבר מצוי תמיד לא גזרו עליו ע"כ. והר"ש ז"ל פי' במניח ושוכח לא החמירו בהן כמו באבדה שהן בחזקת המשתמר דלא שכיחי התם כנעים ונשי ע"ה דאיירי בתוך הבית של חבר ע"כ:

שיעבור עליו. הגיה ה"ר יהוסף ז"ל שעבר עליו:

השוטח כלים ברה"י טמאים. בתוספתא פליגי דר"מ מטהר אם הם שטוחין למעלה מעשרה טפחים ורש"א אפילו למעלה ממאה אמות טמאים:
בסוף פי' רעז"ל וצריך הזאה שלישי ושביעי ולא עלתה לו טבילת הבור. הרא"ש ז"ל:

משנה ה

או בתו. י"ס דל"ג למלות או בתו. גם ה"ר יהוסף ז"ל מחקם:
מפני שנכנסה. שלא ברשות אע"פ שלטובת החבר נכנסה כיון שנכנסה לצורך דבר ידוע אינה רשאה להתהלך בבית ולמשמש בכלים הרמב"ם והרא"ש ז"ל:

משנה ו

כלל אמרו וכו'. פסחים דף מ"ה ומוקי לה התם דלא כר' נתן שהוא סובר שאע"פ שלא נפסלה מלאכול הכלב אינה מטמאה. ועיין במה שכתבתי בפ' בתרא דעוקצים סי' ב'. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שמיני בפרשה ח' פסקא ד':
לכנעני טמא לכלב טהור. הלא תראה הגוזל להיותו מאכל אדם עם היותו שנפסל ונפסד ושב למאכל הכלב לבד אם חשב עליו יקבל טומאה וזה כוונת אומרו שכל מאכל אדם לא יוסר מלקבל טומאה עד שיפסל מאוכל הכלב הרמב"ם ז"ל:
לחרש שוטה. צריך למחוק הלמד דלחרש:
אם העלהו טמא שיש להם מעשה וכו' וקשה מ"ש הכא דחשיב העלהו חש"ו מעשה ובר"פ בתרא דמכשירין תנן דאם העלו חש"ו פירות לא חשיב מעשה אא"כ הפך בהן כדא"ר יוחנן בפ"ק דחולין משום דאיכא למיתלי שמפני הכנימה העלום ולא כדי שירד עליהם הטל עד שאנו רואין שהפך בהן אחר שירד עליהם הטל מצד אחד והכא נמי דלמא לכלב העליהו וצריך לומר דמיירי שהעלוהו ונתנוהו לכנעני הר"ש והרא"ש ז"ל. וה"ר מנחם ז"ל פי' דלא דמי עליה דפירות לעליה דגוזל דסתם העלאת פירות לגג מפני הכנימה הלכך חש"ו שהעלום מפני הכנימה העלום וצריך מעשה אחר להוכיח שהעלום בשביל הטל אבל סתם העלאת גוזל לאכילה הלכך חש"ו שהעלוהו לאכילת אדם העלוהו מסתמא ע"כ:
תניא בתוספתא גוזל שנפל לתוך הבור של גת חשב עליו לאשפה טהור דברי ר' עקיב' ריב"נ מטמא מעשה היה ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטמאוהו ע"כ:

משנה ז

בפי' רעז"ל אבל אם נטמא תוכו במשקים טמאים נטמא כולו. אמר המלקט וה"נ בתוכו מודה ר' אליעזר לר' יהושע:

עוד בפירושו ז"ל ר' יהושע יליף דאחורי כלים פוסלין אוכלי תרומה קל וחומר מט"י וכ' אמר המלקט ובתוספתא שמעון אחי עזריה אומר או חלוף הדברים ומה טב"י שהוא פוסל את התרומה אינו מטמא משקה חולין אחורי כלים שאין פוסלין אוכלי תרומה אינו דין שלא יטמאו משקה חולין א"ר יוסי ראה הלכה זו היאך נחלקו עליה אבות הראשונים ודנו עליה דברי תורה מד"ס ודברי סופרים מד"ת ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל והיה מאמרו דשמעון אחי עזריה לא כך ולא כך פי' לא כר' יהושע שאמר אחורי כלים פוסלין את האוכלים אינו אמת בשום פנים וכן ר' אליעזר אשר אמר אינם פוסלין אינו אמתי בכל אבל הוא אמתי באלו הפנים וזה שאחורי הכלי אם נגע במשקים שבו אלו המשקים תחלה והן מטמאים אוכל אחר וישוב שני וזה השני יפסול אוכל שלישי הנה עברה הטומאה מאחורי הכלי לאוכלין באמצעות המשקים ואם נגעו האוכלין עצמן אחורי הכלי לא יפסלו ויהיה שמעון אחי עזריה על זה הפירוש בלתי חולק על ר' אליעזר אלא דומה למפרש וכו'.

בסוף פי' רעז"ל והלכה כר' אליעזר אמר המלקט וכן קתני בתוספתא והלכה כדבריו והיא אחת מד' מקומות דהלכתא כותיה כדכתבי' בפ"ק דנדה:

משנה ח

בפי' רעז"ל ואם היה משקה עומד כלומר כו' עד דאין משקה מחברן אמר המלקט פי' הואיל והן פירורין דקים א"נ לא מפליג ר' דוסא ולעולם ס"ל דאפילו שני חצאי כביצה אוכלין אין חבור מים מחברן לקבל טומאה והא דתנן לעיל בספ"ק אם יש ביניהם משקה טופח אף בתרומה הכל טמא אפילו כר' דוסא אתיא דהתם לאו מטעם חבור הוא כדפרישי' התם:

בפי' רעז"ל צריך לכתוב סימן הטי"ת קודם הדבור המתחיל כיון שהשיקה ולמחוק אותו מאחריו. וביד דהלכות טומאת אוכלין ובפ"ז סימן ו' וכתב שם מהרי"ק ז"ל ונראה מדברי רבינו דאפילו כעין החרדל מצטרף אמשקה קאי שהוא מועט כעין החרדל. ע"כ:

משנה ט

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח. כתב המרדכי בשבועות בשם תוס' ז"ל דבגיטין דהא דתנן הנצוק והקטפרס אינם חבור לא לטומאה ולא לטהרה פי' ר"ת ז"ל דהיינו דוקא מי גשמים דעתידין לפסוק אבל מי נהר שאין עתידין לפסוק הוי חבור טופח ע"מ להטפיח מיהו צריך שיהא הנקב כשפופרת הנוד ע"כ.

והכריח ה"ר יונה ז"ל בברכות פרק אלו דברים דלטבילת הגוף נצוק וקטפרס לא הוו חבור אבל לטבילת ידים הוו חבור וע"ש בפ' בתרא דע"ז בהר"ן ז"ל בדף שפ"ג שהביא

שם דעת הרמב"ן ז"ל שפי' דהא מתני' ר' יהודה היא והביא ראיה משם פ' שני דגיטין והוא הר"ן ז"ל דחה ראייתו וכתב דנהי דההיא מתני' דאם רגליו של ראשון נוגעות במים דבפ"ז דמקואות סי' ו' מוכחא דר' יהודה אית ליה לענין מקואות נצוק חבור כל היכא דאיכא למימר גוד אחית אפ"ה מתני' דהנצוק והקטפרס לא מוכח דכר' יהודה אתיא כדי שנצטרך לומר דכי קתני דנצוק אינו חבור דוקא כשאין סוף הקלוח לירד אלא אפשר דכרבנן מיתוקמא וכי קאמר דנצוק אינו חבור אפילו בשסופו לירד קאמר ודכוותה אמר רב הונא בגמ' דביין נסך כי ה"ג הוי חבור ועוד שאפילו תרצה לומר דההיא דנצוק והקטפרם ר' יהודה נמי מודה בה אפשר דכי קאמר דנצוק אינו חבור לטהרה לאו לענין מקואות קאמר אלא לענין השקה וכי אית לי' לר' יהודה דנצוק חבור כל היכא דאיכא למימר גוד אחית דוקא לענין מקואות ור' יהודה היא עכ"ל ז"ל וכן כתבו התוס' בשם ר"י ז"ל שם ריש פרק שני דגיטין. ועיין במ"ש בפרק בתרא דע"ז סוף סימן ז' ומשם תדע ותשכיל מימרת רב הונא:

והאשבורן. פי' הרמב"ם ז"ל אשבורן הוא כלי בלי ספק וזה מבואר אצל המעיינים. וכתב הרא"ש ז"ל אשבורן היא גומא לשון שבר ארץ מלחה שנתבקעה ונקוו שם המים הוי חבור לטומאה ולטהרה אם אשבורן מחבר שני מקואות חסרים הוכשרו וכן אם חבר כלי מלא משקים טמאים לאשבורן הסמוך למקוה טהרו כאילו השיקן למקוה ולענין טומאה שלא שייך להזכיר מים שבגומא לענין חבור כיון שמים שבתוך הגומא לא מקבלי טומאה כדאיתא בריש מקואות דמים מחוברין לאו בר קבולי טומאה נינהו היאך יחברו יחד מים שבשני גומות לטומאה אלא לענין טומאה מיירי במים שבשני כלים ונוגעים בשפת הכלי זה לזה הוי חבור ונטמאו זה עם זה וכל בית כנוס מים מכנהו בלשון אשבורן לפי שהוזכר אשבורן אצל מקוה א"נ הא דאמרן בריש מקואות דמים מחוברין לא מקבלי טומאה היינו מי גבים שנקוו מעצמן אבל השופך מים לתוך גומא בר קבולי טומאה נינהו וכן מוכח בפ"ק דפסחים גבי משקי בי מטבחיא דכן לא שנו אלא בקרקע ובקרקע נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל בה מחטין אבל לא הוי רביעית טמאים. ע"כ:

פרק ט

משנה א

זיתים מאימתי וכו'. מעילה פרק השליח דף כ"א וכתבתיו שם סימן ב'. ועיין בירושלמי פ' ששי דדמאי דף כ"ה ע"ב:

משיזועו. ס"א משיזיעו ביו"ד:

אבל לא זיעת הקופה. דקופה אינה מחזקת המשקים עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט כיון שאינה מזופפת ולא גזרו שמא יבצרנו בקופות מזופפות אלא בבצירה אבל לא במסיקה. הרא"ש ז"ל:

בה"א משיתחברו שלשה זה לזה. חלקו על ב"ש שאמרו זיעת המעטן מכשירתם ואמרו ב"ה שאין זיעת המעטן מכשרת אלא אם התחילו להתחבר עד שיעלו שלשה זיתים מדובקות זו בזו מהרמב"ם ז"ל:

משנה ב

גמר מליקח אבל עתיד ללות. ס"א אבל עתיד למסוק ונראה שהגירסא הראשונה יותר נכונה:

בפי' רעז"ל פי' אחר נפלו וכו'. אמר המלקט הוא פי' הרמב"ם ז"ל. והפי' הראשון הוא להר"ש והרא"ש ז"ל:

עוד בפירושו ז"ל המוחל היוצא מן הזיתים קודם שנגמרה מלאכתם אין להם דין משקה. אמר המלקט ובסמוך פליגי אליבא דת"ק במוחל היוצא לאחר גמר מלאכה וכמו שפי' רעז"ל:

משנה ג

המוחל היוצא מהן. בירושלמי בפ' בתרא דתרומות דף מ"ז ומשמע התם דטעמא דר' אליעזר משום דהוי משקה סרוח וחכמים מטמאים התם משקה סרוח. ועיין במה שכתבתי שם:

בסוף פי' רעז"ל והלכה כחכמים. אמר המלקט והוא דעת ר"מ בפ' בתרא דמכשירין:

משנה ד

בפי' רעז"ל ישייר קופה אחת וכו'. אמר המלקט מתוך פי' הרמב"ם ז"ל נראה דגרסינן ושייר בוי"ו:

עוד בפירושו של ר"ע ז"ל ויתננה לעיני הכהן. אמר המלקט כן הוא גירסת הערוך. ועיין בתוס' שם פ' חומר בקדש:

עוד בפירושו ז"ל אלא לכהן עני. אמר המלקט כי כהן עשיר לא ישתדל בדריכתם למיעוטם. ור' יהודה אומר יוליך מפתח לכהן ויבא הכהן שם בשעת הדריכה ויקח תרומת שמן. ור"ש סבר אף בתוך מעת לעת. והיא גירסת הרמב"ם ז"ל ופירושו. ובתוספתא קאמר ר' מאיר יוליך לו את המפתח כלומר תיכף ומיד ותרי תנאי אליבא דר"מ. וביד פי"א דהלכות מטמאי משכב ומושב סימן ג' ושם כתוב כך וז"ל עם הארץ שנפל בית בדו או גתו בשעה שגמרו העם לדרוך והוליך את המפתח מיד לכהן אע"פ

ששהה כמה ימים אחר שעברו הגתות הרי הכהן בא ופותח בפניו ומטבילו ודורך ונוטל תרומה בטהרה ואם לא עשה כן לא יטול תרומה מע"ה אלא זיתים וענבים שאינם מוכשרים שאינם מקבלין טומאה. ע"כ:

משנה ה

המניח זיתים בכופש. הר"ש והרא"ש ז"ל גרסי בבא דהמניח זיתיו בגג לגרגרם קודם בבא דהמניח זיתים בכופש. ובתוספתא תניא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה על המניח זיתים בכופש שימתונו שימלחם שאינם מוכשרים על מה נחלקו על שיהו נוחין להכתש שבש"א אינם מוכשרין ובה"א מוכשרים:

בפי' רעז"ל צריך לכתוב סימן הוי"ו קודם הדבור המתחיל לגרגרם. וביד פי"א דהלכות טומאת אוכלין סימן י"ג. ואני רואה שם הגירסא שימתינו ביו"ד:

משנה ו

המניח זיתים. כך מצאתי מוגה:

בפי' רעז"ל אפילו הן רום אמה אע"ג דכשנתייבשו העליונות. כך נלע"ד שצ"ל:

עוד בפי' רעז"ל ויש מפרשי' לגרגרם וכו'. אמר המלקט הוא פירוש הר"ש והרא"ש ז"ל וגירסתם והפירוש הראשון לגירסא ראשונ' הוא להרמב"ם ז"ל:

אינם מוכשרין. ס"א הרי אלו מוכשרין וכדפי' רעז"ל וכן הגיה הרי"א:

משנה ז

חופר בקרדומות של מתכות ומוליך לבית הבד בטומאה. אפילו כל הזיתים ולא כמו שאמר ת"ק דוקא לצורך בית הבד אחד או שנים אלא אפילו עוקר כל הזיתים אם ירצה מאחר שחשב שיוסיף ועדיין לא נגמרה מלאכתם:

בפי' רעז"ל וקרדומות דנקט לרבותא וכו'. אמר המלקט על דרך ששנינו לעיל בפרקין אפילו זבין וזבות מהלכין עליהן וכו':

משנה ח

נוגע באום. הערוך גריס אום בסמ"ך וכן נמי גריס פרודין דבסמוך בדלי"ת ויש גורסין פירורין ברי"ש. וכתב הר"ש ז"ל דמתני' קרי פירוד למאי דקרי בתוספתא גוש. וביד שם פרק ששי סי' ט"ז. וז"ל לפיכך שרץ שנמצא על אום של זיתים והן הזיתים שנעשו כולן גוף אחד אפילו נגע בכשעורה הכל טמא שהכל גוף אחד ע"כ. אבל רעז"ל מתוך הפירוש שהביא מוכח דגרסינן בשערה בבית לשון שער. והוא פי' הר"ש ז"ל:

משנה ט

נמצא ע"ג פרודים. בדל"ת גריס בערוך כמו שכתבתי ופי' שר"ל נמצא שרץ על הזיתים פרודין ועדיין לא נכתשו ע"כ:

בפי' רעז"ל אבל שאר גושים טהורים כי הגוש שהשרץ עליו הזיתים שנגע בהן השרץ הן ראשון ושאר הזיתים שבו חשיבי חבור לענין זה שמקבלין טומאה מאותם שנגע בהן השרץ והוו שני ואין שני עושה שלישי בחולין. הר"ש והרא"ש ז"ל:

נמצא בגג המעטן טהור במעטן הגג טמא. בתוספתא קתני דברי רבי וחכמים אומרים נמצא בגג אין טמא אלא הגג נמצא במעטן אין טמא אלא מעטן ע"כ. וצ"ע מאי טעמיה דרבי. ועיין בכסף משנה פי"ז דהלכות שאר אבות הטומאות סי' ד' כי נראה שיש שם טעות סופר במה שכתוב שם ודלא כרבי דפליג עלייהו ואמר דאם נמצא במעטן זיתים שבגג טהורים ע"כ דנלע"ד דבמקום טהורים צ"ל טמאים:

שכל הטומאות כשעת מציאתם. אפילו ברשות היחיד:

פרק י

משנה א

בפני הבדדין. גרסינן:

וכי מפני מה טמאום. כך צ"ל. ותמהתי שמצאתי מוגה ומנוקד טמאתי:

משנה ב

אם יש בין משקין לזיתים כדי שינגבו את רגליהם בארץ הרי הזיתים טהורים. שהנוגע במשקים טמאים שלא בידיו טהור ואפילו לקדש. הרמב"ם ז"ל שם פ"ט:

בפי' רעז"ל צ"ל ומטמאים את הזתים כשהבדדין עולין ודורכין ע"ג הזתים אא"כ וכו' והכל דבור אחד:

עוד בפירושו ז"ל צריך למחוק סימן הגימ"ל הכתוב קודם דבור המתחיל הבדדין ולכותבו למטן קודם דיבור המתחיל כיון שהכניסן וכו':

עוד בפירושו ז"ל הא דלא נקט המוסקים והבוצרים וכו'. אמר המלקט הכא ובסמוך לפי וכו':

וכן בתיניקות שביניהם. מה שפי' רעז"ל היא פי' הר"ש ז"ל וגירסתו אבל הרמב"ם ז"ל פי' וכן בתינוקות נאמנים לומר שאלו הקטנים לא נגעו בשמן או בזיתים וכיוצא בהן ואחר שב לומר שאם יצאו מבית הבד ואפילו אחורי הכותל הנה הן בחזקת טהרה מאחר שכבר טיהרן והוא שומר אותם אא"כ הרחיקו עד שלא יראם וכו' ולשונו ז"ל שם ביד וכן

בתינוקות שלהם. וקרוב לזה הפירוש פירש הרא"ש ז"ל וז"ל וכן בתינוקות דרך הפועלים שנשכרין למקום נכנסין ובאין בניהם הקטנים שמה נאמנים הבדדין לומר לא נגענו בהם אע"ג דדבר מצוי שיגעו בהם יוצאין הבדדין והבוצרים לעשות צרכיהן אחורי הגדר. ובלבד שיהא החבר רואן ולא חיישי' דלמא נגעי בטומאה ולאו אדעתא דחבר ע"כ:

עד כמה ירחיקו. ס"א ירחקו וגם ה"ר יהוסף ז"ל הגיה רחקו וגם הגיה וכמה ירחקו ומחק מלת עד ראשונה ושניה:

משנה ג

לרשות המערה דיו. פי' מקואות שלהן היו במים מכונסין שבמערות כדאמרינן בפ"ק דשבת היו טובלין במי מערות סרוחין. הרא"ש ז"ל

ואם טמאים להם אינו צריך לעמוד. כצ"ל:

משנה ד

הנותן מן הסלים. פי' לגת ועד השתא איירי בזתים דמעטן היינו דזתים וכל הנך בבות מיירי בענבים מדנקט עביט וכדתנן בפ' איזהו נשך ועל העביט של ענבים ועל המעטן של זתים הר"ש והרא"ש ז"ל:

ומן המשטח. כמו משטח חרמים ביחזקאל סימן כ"ו:

בפי' רעז"ל אי נמי בידים תחלות עסקינן ורש"ב אלעזר היא כדאיתא בפרק שני דחולין והכי תניא התם רשב"א אומר משום ר"מ הידים תחלות לחולין ושניות לתרומה ופרכינן התם ומי איכא ידים תחלות ומסיק אין דתנן ברפ"ג דמס' ידים המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר"ע. ע"כ:

עוד בפי' רעז"ל והשתא מוכחא מילתא דהבוצר ענבים הללו מתחלה לגת בצרן ולא לאכילה שלכך נתן עליים תחתיהן שלא יתלכלכו במשקים היוצאים כי רכים היו ולא יתקיימו. הרא"ש ז"ל:

משנה ה

בפי' רעז"ל ולא ניחא ליה במאי דטייף. אמר המלקט ל' הרא"ש ז"ל ולא ניחא ליה במאי דנטיף וכי היכי דאין משקה מכשיר אם לא שיהיה לרצון. ה"נ אין שם משקה עליו להקל טומאה אם לא שיהיה לרצון ע"כ:

עוד בפי' רעז"ל אלא מחמת טומאה שקבלה כשהיתה אוכל. כ' הח' ה"ר סולימאן אוחנא ז"ל נראה מדבריו ז"ל שהוא סובר כמ"ד משקין מיבלע בליעי דאי כמ"ד מפקיד פקידי אין במשקין שום טומאה כלל ואפילו לנסכים כשרים כדאיתא התם בפ' כל שעה ומיהו אפילו למ"ד מיבלע בליעי אין עליהם תורת משקין להיות תחלה אלא תורת אוכל ע"כ:

נטמאת מכביצה. כך מ"מ:

משנה ו

ספקו טהור. אע"ג דספק טומאה ברה"י ספקו טמא הכא ספקו טהור לפי דאמרינן שפת הבור וכו' כדמפ' רעז"ל:

משנה ז

כולן טמאות דמראשונה נטמא כל מה שבבור דא"ל דלאחר שהעלה החבית מן הבור נפל בה השרץ שהרי החבית לפניו ולאו זזו עיניו ממנה עד שהעלה החבית ואם נפל בה השרץ משעה שמילא החבית עד שהעלה א"א שלא יראנו נופל. הרא"ש ז"ל:

משנה ח

כרם שלפני הבוצרים. י"ס דגרסי כרם לפני הבוצרים. לפני הבוצרים רה"י שלאחר הבוצרים רה"ר כצ"ל:

בפי' רעז"ל שיש רשות לכ"א ליכנס אמר המלקט ליטול פרט ועוללות:

אימתי וכו' פי' אימתי הוי צד הכרם שאחרי הבוצרים רה"ר בזמן שהרבים נכנסין ברוח זו ויוצאין ברוח שכנגדה:

של גת גרסי' וכדפי' רעז"ל והר"י ז"ל הגיה ג"כ כלי בית הבד של גת והעקל וכו'. העקל פי' הר"ש ז"ל הכי קראו שמם עקלים שעוקלים ועוקמים אותם כורכים אותם סביב. בזמן של עץ כצ"ל:

בשבלת הנהר מלשון ושבלת שטפתני לפי שדרך ללכת במים רודפים נקרא שבלת מל' שביל. הר"ש הרא"ש ז"ל:

ובתוספתא מיישנן כל י"ב חדש רשבג"א מגת לגת ומבד לבד ועוד קאמר בתוספתא רשב"ג משום ר"י נותנין בנהר שמימיו מהלכות עונה או תחת הצנור שמימיו מקלחין ות"ק בשם ר"י אומר אם רצה לטהרן מיד חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים וה"ר יהוסף ז"ל הגיה מיישנן י"ב חדש ומחק מלת כל:

סליק פרקא וסליקא לה מסכת טהרות. ובע"ה אדון הנפלאות. אשר לו כל תהלה תאות. נתחיל מס' מקואות: